

БИЗНЕС ЦЫКІҮМРЭ ГУРЫТЫМРЭ ІЭПЫІЭГЪУ АФЭХЪУЩТЫХ

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат министрэхэм я Кабинет иигъэкІотыгъэ зэхэсыгъоу АР-м и Президентэу ТхьакІушынэ Аслъан тхьамэтагъор зыщызэрихъагъэм кышчыгушыІэзэ зэрэхигъэунэфыкыгъэмкІэ, бизнес цыкІумрэ гурытымрэ яхэхъоныгъэ мы ильэсым республикэм ибюджет кыыхагъэкІынышъ сомэ миллион 60 пэуагъэхъащт.

Бизнес цыкІумрэ гурытымрэ яхэхъоныгъэ епхыгъэу КъумпІыл Мурат зэрэхигъэунэфыкыгъэмкІэ, федеральнэ субсидиэхэу сомэ миллион 230-рэ къагІупщыным пае завкэр афагъэхъыгъ.

Ильэсэу икыгъэм бизнес цыкІумрэ гурытымрэ яхэхъоныгъэ ипрограммэ гъэцэкІагъэ хъуным сомэ миллион 238,7-рэ пэуагъэхъагъ (миллион 60-р — республикэ бюджетым, миллион 121,3-р — федеральнэ бюджетым кыахъэкІыгъэх). Предприниматель мин 16-м ехъумэ ІэпыІэгъу аратыгъ, ахэм ащыщэу нэбгырэ 420-мэ сомэ миллион 149,8-рэ аІэ-кІэхъагъ. 2009-рэ ильэсым ІофшІэн зымыІэ нэбгырэ 223-мэ къэралыгъо ІэпыІэгъу аратыгъ.

Ильэсэу икыгъэм программэм изэшІохын кІэхэу фэху-гъэхэм зыкІэ ащыщ ІофшІэпІэ чыпІэ мини 3 зэрэзыхъагъэр, тиреспубликэ мыинкІэ ар макІэп. Бизнес цыкІумрэ гурытымрэ япхыгъэр непэкІэ зэрэхъурэр нэбгырэ мин 23-рэ.

— Кризисым кызыригъэ-льэгъуагъэмкІэ, республикэр

бизнесым ихэхъоныгъэкІэ гъогу тэрэз зытетыр. Ащ къы-кІырэр тапэкІи джащ тетэу тылгыкІотэн зэрэфаер ары. Анахъэу еІлани тыналэ зытед-гъэтыщыр ныбжыкІэ предпринимательхэмрэ инновациехэм ягъэфедэнрэ ары, — кыІуагъ Премьер-министрэм.

КъумпІыл Мурат зэрэхигъэунэфыкыгъэмкІэ, ильэсэу икыгъэм бизнес цыкІум ІэпыІэгъу етыгъэным фыте-гъэпсыхъэгъэ муниципальнэ программэхэм сомэ миллион 16,5-рэ апэуагъэхъагъ, предприниматель ІофшІэным исубъект 95-мэ мыІыкы ІэпыІэгъу аратыгъ. Ау республикэм ирайонхэм япредпринимательхэм ІэпыІэгъу аратыным пае чаныгъэ икыу кызыыхагъа-фэрэп. Ащ фэдэ ІэпыІэгъу зэрэтыхэрэм япроцент 58-р Адыгеим икъэлэ шъхьаІэ ипредпринимательх. Мыщ епхыгъэу АР-м и Премьер-министрэ зэрэхигъэунэфыкы-гъэмкІэ, предпринимательствэ цыкІум ихэхъоныгъэкІэ полномочиехэр хабзэм кызырэдильытэрэм тетэу зыфэгъэза-гъэхэр чыпІэ зыгъэІорышІэ-жыным иорганхэр ары, мы лъэныкъомкІэ район зырызхэм а ІофшІэныр шІогъэ икыу кы-тэу зэрэзызэхэмыщагъэмкІэ мысагъэр зыфэплъэгъун фаер чыпІэхэм япашэхэр ыкІи ахэм а Іофыгъом фыщытыкІэу фы-ряІэр ары. Джащ пае республикэм игъэцэкІэкІо хабзэ иорганхэм а Іофыгъом анахъэу анаІэ тырагъэтыщт.

Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-кыулыкыу

АПШЪЭРЭ МЭХЪАНЭ ИІЭЩТ

КъумпІыл Мурат зэхэ-сыгъом кызыщэгъушыІэм джащ фэдэу кышчыхигъэ-щыгъэх мы ильэсым рес-публикэм социальнэ-эконо-микэ хэхъоныгъэу ышІы-щтымкІэ апшъэрэ мэхъанэ зиІэщтхэр. Республикэм иагропромышленнэ комп-лекс фэгъэхъыгъэу кызы-рэхигъэщыгъэмкІэ, техноло-гиякІэхэм атетэу пхъэшъ-хъэ-мышъхъэ чыгхэр зэра-гъэІысыщтхэм, хэтэрыкІ-хэм ялэжыын, пэрыт техно-логием тетэу гъэфэбэпІа-кІэхэр шыгъэнхэм лъэшэу анаІэ атырагъэтыщт.

— Ащ амал кытыщт Адыгеим зыфэдэ кэмы-хъугъэ чІыопс шІуагъэу иІэхэмрэ аграрнэ наукэм игъэхъэгъаІэхэмрэ зэди-штэу зэдэгъэфедэгъэнхэм-кІэ, — хигъэунэфыкыгъ КъумпІыл Мурат.

2010-рэ ильэсым агро-промышленнэ комплексым ыІъэныкъокІэ анахъ пшъэ-рылэ инэу къэуцущтхэр щэ комплексышхохэр шІы-гъэнхэмрэ лыкІэ агъэфедэщт былымхэм яхъун зегъэу-шъомбгъугъэнырэм. АР-м и Премьер-министрэ зэхэ-сыгъом хэлажэхэрэм ана-хъэу анаІэ зытыраригъэ-дзагъэр Адыгеим игъэцэ-кІэкІо хабзэ иорганхэм унэ ІэпыІэгъу хызмэтэу цыф-хэм яІэхэм лъэныкъо зэ-фэшъхъафэхэмкІэ ІэпыІэгъу аратын зэрэфаер ары. «Хэ-гъэгур кризисым кызыщы-хэкІыжырэ лъэхъаным

цыфхэм ІэпыІэгъоу аратын фаем изы Іахышхоу ар хъушът», — кыІуагъ Къум-пІыл Мурат.

Ащ дакІоу Премьер-ми-нистрэм зэрэхигъэунэфы-кыгъэмкІэ, экономикэм хэпшыкІэу нахъ зыкыІэты-нымкІэ республикэм иаграр-нэ комплекс апшъэрэ мэхъанэ етыгъэн фае. Отрас-лэм хэхъоныгъэу ышІырэм амал кытыгъэ кризис лъэ-хъанми показательхэм къа-климычынэу. Ильэсэу икы-гъэм сомэ миллиард 9,9-рэ аосэ продукциие кыахы-жыгъ, 2008-рэ ильэсым еІыгыгъэмэ, проценти 6,7-кІэ ар нахыб. Ильэ-сэу икыгъэм мэкъумэщ предприятиехэм къэралы-гъо ІэпыІэгъоу аратыгъэр сомэ миллион 670-рэ фэдиз мэхъу.

— Непэ республикэм иагропромышленнэ комп-лекс мэкъумэщ продукцииеу кыахыжырэ нахыбэ ышІынэу тэгугъэ, 2010-рэ ильэсым хэхъоныгъэу ащ ышІыщыр проценти 7-м нэсынэу кытэдзэ. Иннова-ционнэ технологиехэр игъэ-кІотыгъэу дгъэфедэхэ ыкІи производствэм ыІъэны-къокІэ джырэ уахътэм диш-тэрэ шІыкІэ-амалхэр тІэ кыдгъахъэхэ зыхыукІэ ар дгъэцэкІэн тІэкІыщт, — хигъэунэфыкыгъ КъумпІыл Мурат.

Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-
кыулыкыу

ИНВЕТОРЫМ ИМЫЛЬКУКІЭ ГЪОГУР АГЪЭКІЭЖЪЫЩТ

Тэхъутэмыкыое районимкІэ пос-селкэу Яблоневскэм дэжъкІэ пхырыкІырэ федеральнэ автомо-биль гъогум шыщэу Тургеневскэ лъэмыджым кышчыублагъэу къуа-джэу Бжыхъэкъоежыым екІурэ гъогум икыгъэзапІэ кынынэсырэм, сатыушІ комплексэу «ИКЕА»-м иекІоланІэхэр кызыхиубытэрэм, посел-кэу АдыгеякІэм щыпсэухэрэм кыныгыбохэр къафыхыгъ. А Іофым зыщытегушыІэгъэхэ зэІу-кІэу АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ зэхыщэгъагъэм пшъэрылэ зэрэщыфшІыгъагъэм тегъэпсыкыгъэу, зышІоигъоныгъэ хэлъ кыулыкыухэр кыыхигъэла-жъэхэзэ, Адыгэ Республикэм архитектурэмкІэ ыкІи кыэлэгъэ-псынымкІэ и Комитет поселкэу АдыгеякІэм игъогу гъэкІэжы-гъэным пае проект кыыхэхы-гъэным ехыІлэгъэ ІофшІэнхэр ыгъэцэкІагъэх.

Гъогум игъэкІэжыын ехыІлэгъэ проектэу агъэхъазырыгъэм трас-сэм лъэсрыкІохэр зыщызэпыры-кІынхэ алъэкІыщт чыпІэхэр егъэ-нафэх, общественнэ транспортыр кызыщыуцун ыІъэкІыщт чыпІэ зэтегъэпсыхъагъэхэр кыделъытэх ыкІи поселкэм щыпсэухэрэм амалышІухэр ягъэгъотыгъэнхэм телъытагъэу гъэпсыгъэ. Феде-ральнэ гъогум ыбгъуытІукІи авто-машинэхэр сатыритІоу зготхэу зыщызэблэкІынхэ алъэкІыщт гъо-гухэр кыгуашІыхъащтых. Ахэм чыпІэ мэхъанэ яІ ыкІи телъыта-гъэх федеральнэ гъогум ыбгъукІэ кыгъот сервис предприятиехэм коммерческэ транспортыр къа-кІолІэн ыкІи аІукыжыын алъэ-кІынэу гъэпсыгъэным.

Мы проектым кырагъэзэгъы-гъэх УФ-м и ГИБДД и Департа-ментрэ Краснодар краим автомо-биль гъогухэмкІэ и ГъэІорышІа-пІэрэ. Гъогум ыбгъухэмкІэ кы-голь чІыгу Іахъэр зыхэхэри про-ектым егъэрэх.

Непэ зэрэщытымкІэ, гъогур гъэпсыгъэнымкІэ Іизын кыаІыхы-гъэным ищыкІэгъэ документхэр гъэхъазырыгъэнхэмкІэ инвесто-рым ІэпыІэгъу фэхъух Адыгэ Рес-публикэм ихэбзэ гъэцэкІэкІо орган-хэр.

Планэу агъэнэфагъэм кызырэ-дилыгътэрэмкІэ, тызыхэт ильэсым ичъэпыогъу мазэ шІомыкІэу авто-мобиль гъогур агъэпсыщт ыкІи атыщт.

Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-кыулыкыу

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фы-риІэу Іоф зэришІэрэм, муниципальнэ лъэгапІэм тетэу лыкІо органхэм яхэ-бзэшІухэм хэхъоныгъэ зэрафшІырэм ыкІи хэбзэхыухъан ІофшІэным чанэу зэрэхэлажэрэм афэшІ Адыгэ Респу-бликэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «Закон. Пшъэ-рылэ. Цыфыгъ» зыфІорэр фагъэ-шъошагъ Бацион Зое Николай ып-хъум, муниципальнэ образованиеу «Къа-

лэу Мыекъуапэ» инароднэ депутатхэм я Совет иІофхэм ягъэзекІон пэшэныгъэ дызезыхъэрэм игуадзэ.

Граждан оборонэмкІэ, чІыопс, техно-геннэ нэшанэ зиІэ тхьамыкІагъохэм цыфхэр ащыухъумэгъэнхэмкІэ Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм ухъазыры-ныгъэ языгъэгъотырэ системэ зыкІым изегъэушъомбгъун, кыгъэнэжыын Іофтхъабзэхэм афэгъэзэгъэ кыулыкыухэм Іоф ащызышІэрэ кадрэхэм яегъэдзэн

иІахышхо зэрахышІыхъэрэм, граждан оборонэмкІэ шІэныгъэхэр зэраригъэ-гъотырэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыІы фагъэшъошагъ автоном учреж-дениеу «Адыгэ Республикэм граж-дан оборонэмкІэ ыкІи ошІэ-дэмы-шІагъэ зыхэлэ тхьамыкІагъохэм цыфхэр ащыухъумэгъэнхэмкІэ име-тодическэ гупчэ».

Ямэфэкл хагъэунэфыкыгъ

Клэлэцыкыкы къэшыокло ансамблэу «Сюрприз» зыфиорэр зызэхашагъэр илэси 10 зэрэхуэгъэм фэгъэхыгъэ мэфэкл зэхыхэ АР-м и Къэралыгъо филармоние шыкыуагъ.

«Сюрприз» 2000-рэ илэсым, гьэтхэп мазэм сценэм кытехыагъ. А уахьтэм кыклоцл зисэнэхыат фэкълэе клэлэегъаджэхэр сабийхэм адэлажэх. Ахэр Наталья Киржаковар, Лариса Тупчаяр, хореографэу Наталья Елдинар арых. Илэси 10-м сабий 800-м ехуэ къышъоным фэгъэсагъ. Ансамблэм ипашэхэр мызэу-мытлоу республикэ, къэлэ ыкы хэгъэгу зэнэкъокъухэм къащыхагъэ-щыгъэх. 2007-рэ илэсым ан-

самблэм «Щысэ зытырахырэ къэшыокло коллектив» зыфиорэр цлэр кыфагъэшыошагъ.

Ямэфэкыкыкы къафэгущонохуэ Иофтахъбзэм къеклоллагъэх Мыекъопэ къэлэ администрацием гъэсэнэгъэмкыкы и Комитет ипашэу Любовь Дубовская, Мыекъопэ къэлэ администрацием культурэмкыкы игъэло-рышланлэ ипашэу Цэй Розэ, клэлэцыкыкыкы хэм ятворчествэ зыщыхагъэхорэ къэлэ Гупчэм ипашэу Татьяна Куксарина, клэлэцыкыкы коллективхэр, ны-тыхэр, нэмыкыкыкы.

Зэхыхэм къышчыгушылагъэ пэпчэ ансамблэм ипашэхэм къыныгъоу апашхъэ къиу-цохэрэр зэпачыхэзэ, Иофы-

шхо зэра-шлэрэр, ягъ-хъагъэхэр зэрэосэн-чъэхэр, клэлэцыкыкыкы агъасэхэрэм ащы-мыгъушшэ-жыын къе-жыаплэ зэра-фашыгъэр къауагъ. Клэлэцыкыкы ансамблэм имэфэкл тефэу цытхуэ тхылыгъу къафагъэ-шыошагъэхэмрэ шлухъаф-тынхэмрэ аратыжыгъэх.

Ансамблэм ипашэу Лариса Тупчаям гушыгъэр зыратым,

Иэпылэгъу къафэхъухэрэм «тхыашуегъэпэсу» ариуагъ. Ны-тыхэм гурылоныгъэу къа-хадэрэр ясабийхэм гъэхъагъэу ашыштым зэрэпхыгъэр игу-щылэ къышчыгъэщыгъ. «Сюр-

призым» нэмыкыкыкы клэлэцыкыкы къэшыокло ыкы орэдыло куп-хэм мэфэкыкыкы къагъэбаигъ.

ДАУТЭ Анжел.
Сурэтыр Иэшынэ Аслъан къытырихыгъ.

Коммунальнэ фэло-фашлэхэм ятарифхэр

Шапхъэхэм арагъэуцожьыгъэх

Тызыхэхъгъэ илэсым ищылэ мазэ къышчыублагъэу Урысые Федерацием коммунальнэ фэло-фашлэхэм ятарифхэу шагъэфедэхэрэр, тызэресэжыгъэу, къалэтыгъэх. Ау ахэр хэпшыкыкыкы зэрэдэклоягъэхэм ятхъауыхабэ зэрэлылэсыгъэм ыпкы къыкыкы, Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым УФ-м и Правительствэ и Тхъаматэ игуадзэу Дмитрий Козак пшъэрэлы фишыгъагъ плэлэ клэкым а Иофыр зэхифыныш, Президентым джэуап ритыжыын фаеу. А пшъэрэлыр ыгъэцэкъэжэ, Дмитрий Козак 2010-рэ илэсым гьэтхэпэм и 15-м УФ-м исубъектхэм япашэхэр зыхэлэжэрэ селекторнэ зэлуклэ зэхичгъагъ. Ащ хэлэжыагъ Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэхэмкыкы ыкы сатыумкыкы и Министерствэ ипашэхэри. Тарифхэр гьэтэрэзыгъэнхэм ехыылэгъэ Иофшлэнэу тиреспубликэ щызэрэхъагъэхэр ыкы ащ клэух фэхъуэгъэхэр къедгъэуатэ тшоигъоу, блэкыгъэ бэрэскэшхом, гьэтхэпэм и 19-м, Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэхэмкыкы ыкы сатыумкыкы иминистрэ игуадзэу Псылушэ Юсыф тылуклэгъагъ.

Ащ къызэрэтфилоагъэмкыкы, муниципальнэ образованиехэу «Дмитриевскэ къоджэ псэуплэм», «Лъэустэнхъэблэ къэлэ псэуплэм», «Хъакурынэхъэблэ къоджэ псэуплэм» яадминист-рациехэм унэхэр къэгъэфэбгъэнхэм ехыылэгъэ норматив-

хэр нахь маклэ шыгъэнхэм ехыылэгъэ унашъохэр ашы-гъэх.

Муниципальнэ образованиеу «Дмитриевскэ къоджэ псэуплэм» зы квадратнэ метрэм фабэу тельытагъэр гигакалорие 0,016-у шагъэнэфэгъагъэти,

джы унашъоу ашыгъэм ар 0,0154-м нэсэу къыригъэлы-хыжыгъ.

Муниципальнэ образованиеу «Лъэустэнхъэблэ къоджэ псэуплэм» унэм и квадратнэ метрэм пае фабэр гигакалорие 0,016-у шагъэнэфэгъагъэти, гигакало-рие 0,014-м нэсэу къырагъэ-лыхыжыгъ.

Муниципальнэ образованиеу «Шэуджэн къоджэ псэуплэм» унэм и квадратнэ метрэм тельытэгъэ фабэр гигакалорие 0,016-у шагъэнэфэгъагъ. Джы унашъоу ашыгъэм ар гигака-лорие 0,011-м нэсэу къыригъэ-лыхыжыгъ.

Муниципальнэ предприя-тиеу «Джэджэ жылкомсерви-сым» и Иофшлэн зэхэщаклэу илэр зэрэзэхъокыгъэм (ОАО-у «Джэджэ шыоушыгъушлэ заво-дым» ипсыкыкыкыцлэщыплэхэр ыкы псы шлоир зэрэдэгъэчбы-рэ ипсэуальгъэхэр «Жылкомсер-висым» бэджэндэу зеришта-гъэхэм) ыпкы къыкыкы а пред-приятием ипроизводственнэ

программэ зэхъокыныгъэхэр фашыгъэх ыкы 2010-рэ илэ-сым тельытэгъэ тарифхэм нахь пасэу ахэплэгъэжыгъэным ехыылэгъэ унашъо ашыгъ:

— зашъохэрэ псыр алэклэ-гъэхъэгъэнымкыкы фэло-фашлэхэу афагъэцаклэхэрэм пае псы кубометрэм уасэу илэр сомэ 14-рэ чапыч 95-у агъэнэфэгъа-гъэти, ар сомэ 14-рэ чапычи 5-у агъэпсыжыгъ;

— псы шлоир дэгъэчбыгъэ-нымкыкы ыкы укьэбзыгъэным-кыкы фэло-фашлэу афагъэцаклэ-хэрэм апае зы кубометрэм фэшл сомэ 15-рэ чапыч 78-рэ арагъэтыштыгъэм, сомэ 14-рэ чапыч 83-м нэсэу къырагъэлы-хыжыгъ.

Муниципальнэ образование-хэм Иофыгъоу ащызэрэхъа-гъэхэм яшлуагъэклэ цыфхэм коммунальнэ фэло-фашлэхэм ауасэхэу атыштыгъэхэр мы-рзушгъэу зэхъокыгъэх:

муниципальнэ образованиеу «Джэджэ къоджэ псэуплэмкыкы» уасэхэр проценти 135-м нэсэу

къалэтыгъагъэхэти, проценти 125-м нэсэу къеылыжыгъэх; муниципальнэ образова-ниеу «Дмитриевскэ къоджэ псэуплэмкыкы» уасэхэр проценти 130-м нэсыгъагъэхэти, процен-ти 124,3-м нэсэу къырагъэлы-хыжыгъэх;

муниципальнэ образова-ниеу «Лъэустэнхъэблэ къэлэ псэуплэм» уасэхэр проценти 133-м нэсэу щыдэклоегагъэ-хэмэ, 124,8-м нэсэу къырагъэ-лыхыжыгъэх;

муниципальнэ образова-ниеу «Хъакурынэхъэблэ къо-джэ псэуплэм» коммунальнэ фэло-фашлэхэм ауасэхэр про-центи 150-м нэсэу къышчалэты-гъагъэхэмэ, проценти 120,7-м нэсэу къырагъэлыхыжыгъэх.

Адыгэ Республикэм адрэ имуниципальнэ образование-мэ 2010-рэ илэсым комму-нальнэ фэло-фашлэхэм ауасэ-хэм апае цыфхэм ащатыхэрэр проценти 107-м къышчыубла-гъэу 125-м нэсэу дэклоягъэх. Адыгэ Республикэм комму-нальнэ фэло-фашлэхэм уасэу щырагъэхэр гурытымкыкы процен-ти 114,1-м шлоклэрэп.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Пенсиехэмкыкы фондым шыушегъэгъауазэ

Иплалъэм ехъулэу

Страховатэ ашыгъэ пэпчэ ехыылэгъэ къэбархэу 2009-рэ илэсым тельытагъэхэр пер-сонифицированнэ учетым те-гъэпсыкыкыгъэу цыфхэм Иоф-шлэн язытыхэу тиреспубликэ зэклэ итхэм законодательствэм ыгъэнэфэрэ плалъэм, 2010-рэ илэсым игъэтхэпэ и 1-м шло-мыкыкы, ПФР-м ичлэплэ орган-хэу Адыгэ Республикэм щылэ-хэм къарахыллэгъэх. Шлоклэ имыылэ пенсие страхованием ичэзыоу щыт а Иофыгъом стра-ховатэ ашыгъэ цыфхэмкыкы ыкы ыужым пенсием клошт-хэмкыкы мэхъанэшхо ил. Сыда плэм а къэбархэм ыкы агъэла-жэрэ пэпчэ тельытэгъэ стра-ховой тынхэу ялицевой счетхэм ащызэлуклэхэрэм бэклэ ялы-тыгъэщт аныбжэ къэсэу ыужы-клэ пенсием зыклохэклэ мазэ къэс пенсиеу къаратыштыр зы-фэдиштыр.

Тиреспубликэ ПФР-м ичлэ-плэ органхэу итхэм Иофшлэнлэ 6033-м агъэлэжэрэ нэбгырэ 173482-м ательытэгъэ къэбар-хэр къалыгъэлэсыгъэх. Ахэм анэмкыкы, шхъэзэкъо пред-принимательхэу 22534-рэ хъухэрэми страховой тынхэр ашхъэ пае шэпхъэ гъэнэф-гъэм тегъэпсыкыкыгъэу 2009-рэ

илэсым зэрэтыгъэхэм тельы-тэгъэ отчетхэр ПФР-м иорган-хэм къарахыллэгъэх. Зигугъу къэтшырэ Иофшлэнэр пстэу-ми анахь пасэу (2010-рэ илэ-сым игъэтхэпэ и 3-м ехъулэу) зыгъэцэклагъэхэм ащышых ПФР-м игъэлорышланлэхэу Кошхъэблэ ыкы Шэуджэн рай-онхэм ашылэхэр.

Мызгъогуэрэ отчет кампани-ем пстэуми анахь шхъалэу ты-налэ зыщатетыгъэр цыфхэм Иофшлэн язытыхэрэм ыкы ахэр страховатэ зышыхэрэм персо-нифицированнэ учетым тегъэ-псыкыкыгъэ къэбархэр элект-роннэ шыкыкыкы ыкы электрон-нэ цифровой клэтхэжыкыкы (ЭЦП) тетэу, ащ хэхэхэ связым къэухъумэгъэ иканалхэри, Ин-тернетри агъэфедэхэзэ къэбар-хэр къатынхэ фаеу зэрэщыты-гъэр зэрагъэцэклэжыгъэр ары. А технологием ишлуагъэклэ организациехэм ыкы ПФР-м ичлэплэ органхэм яспециалист-хэм отчетхэм япхыгъэ къэбар-хэр гъэхъабырыгъэнхэм, къабы-хыгъэнхэм, обработкэ шы-гъэнхэм къынэу апылыр бэклэ

нахь маклэ мэхъу, отчетхэр ятыгъэнхэм пае ПФР-м иор-ганхэм чэзыухэр ащызэтеохэ-рэп. ЭЦП-р агъэфедэхэзэ элект-роннэ шыкыкыкы тетэу ПФР-м отчетхэр етыгъэнхэм тежыгъэ-ныр пстэуми апэ игъэшбыгъэн фэе Иофшлэлэу зэрэщытым имызакъоу, законодательствэ-ми а шыкыкыкы тежыгъэн фаеу егъэнафэ.

ПФР-м ичлэплэ органхэм яспециалистхэмрэ цыфхэм Иофшлэн язытыхэрэмрэ азы-фагу зэпхыныгъэ дэгъу зери-лыгъэм мыщ фэдэ клэуххэр къытыгъэх: цыфхэр страховатэ зышыгъэхэ Иофшлэнлэ 5777-м связым ителекоммуникационнэ каналхэр агъэфедэхэзэ, ЭЦП-м тегъэпсыкыкыгъэу страховатэ ашыгъэхэм яхыылэгъэ къэбар 171380-рэ къатыгъ. Цыфхэр страховатэ зышыгъэхэм зэклэ къэбарэу къатыгъэхэм ар япро-цент 98,8-рэ мэхъу. Республи-кэм икьэлэ ыкы ирайони 9-м цышхэу 6-м ПФР-м иорганхэу ашылэхэм а шыкыкыкы тегъэ-псыкыкыгъэу къэбархэр процен-ти 100-м нэсэу къаугъоигъэх.

Мыщ дэжыым къышылуагъэмэ хушт зигугъу къэтшыгъэ тех-нологиякыкы гъэфедэгъэнымкыкы ПФР-м и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэр Урысые Федерацием исубъектхэм азы-фагу пэрытныгъэр щызылыгъ-хэм зэрэщыштыр.

Персонифицированнэ уче-тым тегъэпсыкыкыгъэу страхо-ватэ ашыгъэ цыфхэм яхыылэгъэ къэбархэр цыфхэр зы-гъэлажэхэрэм къабыхыгъэн-хэм ехыылэгъэ илэс отчет кампанием зэхэщаклэу илэм 2010 — 2011-рэ илэсхэм зэ-хъокыныгъэхэр фэхъуштых. Номерэу 213-ФЗ зытет Феде-ральнэ законэу 2009-рэ илэсым бэдззогъум и 24-м аштагъэм 2010-рэ илэсым ибэдззогъу и 1-м къышчыублагъэу отчетхэр къызэрэтыштыгъэ пчъагъэм ыкы ахэр къызатынхэ фэе плалъэхэм зэхъокыныгъэхэр афэшых. 2010-рэ илэсымкыкы апэрэ ыкы ятлонэрэ илэсныкъохэр отчет плалъэхэу щытыхэмэ, 2011-рэ илэсым къышчыублагъэу от-чет плалъэхэу щытыштых апэ-рэ кварталыр, апэрэ илэсны-

къор, мэзибгъур ыкы кален-дарь илэсыр. Мыщ дэжыым къышылогъэн фае цыфхэр страховатэ зышыгъэхэ Иоф-шланлэм къэбархэр отчет пла-лъэм къыкыкылылогъэ ятлонэрэ мазэм иа 1-рэ мафэ къэмысы-гъэу, нэмыкыкы къэплон хъумэ, календарь мазэр имыкыгъэу отчетхэр къызэрэтынхэ фаер. Шхъэзэкъо предпринима-тельхэу, очылхэу, нотариусхэу цыфхэр зымыгъэлажэхэрэм отчетхэр къызэрэтыштыгъэ-хэм фэдэу къэнэхъы ыкы илэс къэс гьэтхэпэм и 1-м шломыкыкы ахэр ПФР-м иорган-хэм къарахыллэнхэ фае.

Иклэухым къэлогъэн фае от-четхэр зэралахыгъэхэм ыкы обработкэ зэрэашыгъэхэм клэ-ухэу фэхъуштыр. А къэбархэм атегъэпсыкыкыгъэу страховатэ ашыгъэ цыфхэм ялицевой счетхэм мылькоу ащызэлукла-гъэр зыфэдиным ехыылэгъэ къэбархэр ыужыкыкы алыагъэлэ-сыжыштых.

КАЛАШНИКОВ Сергей.

ПФР-м и Адыгэ респу-бликэ Къутамэ персонифи-цированнэ учетыр зэхэщэ-гъэнымкыкы иотдел ипашэ игуадзэ.

Зэхэсыгъом зыщытегущылэщтхэр агъэнэфагъэх

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэзыу зэхэсыгъоу гъэтхәпэм и 24-м илэщтым зыфагъэхъазырзэ, ащ икомитет пстэуми зэхэсыгъохэр ялагъэх, Парламентым къащыхалъхъащт Иофыгъохэм атегушылагъэх, яеплъыклэхэм къапкъырыклэхэз ифэшшошэ унашъохэр ашыгъэх.

ХэбзэхъухъанымкIэ, законностымкIэ ыкIи чIыплэ зыгъэlorышIэжьиным ИофыгъохэмкIэ комитетым (тхьаматэр Г. Я. Орлова) хэтхэр Иофыгъуи 8 хэплъагъэх.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыплэ зыгъэlorышIэжьиным ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorу законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитныгъэу илэхэм атегъэпсыкIыгъэу депутатэу Г. Я. Орловым Къэралыгъо Советым — Хасэм къыхилъхъаштэу къыгъэхъазырыгъэр номерэу 131-ФЗ зытет Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием чIыплэ зыгъэlorышIэжьиным шьцэхэщгъэным иобщэ принципхэм яхыллэгъ» зыфиlorу 2003-рэ ильэсым чэпыогъум и 6-м аштагъэм зэхьокIныгъэхэр зэрэфашIыгъэхэм ыпкъ кыкIэу зэхәгъэуцуагъ. Ар зыфэгъэхьыгъэр чIыплэ зыгъэlorышIэжьиным иорганхэм фитыныгъэу ялэхэм ахэгъэхъогъэныр, муниципальнэ образованием иустав зэхьокIныгъэхэр зэрэфашIыхэрэ шыкIэр зэблэхъугъэныр, джащ фэдэу муниципальнэ образованием иустав Урысые Федерацием и Конституцие ыкIи федеральнэ законхэм адиштэу гъэпсыгъэныр ары.

Бюджет-финанс, хэбзэлахъыкIэ экономикэ политикэмкIэ комитетым (тхьаматэр Р. С. Мыгу) Иофыгъуи 7 хэплъагъ.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и бюджет ИофшIэн ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэр къагъэхъазырыгъ Урысые Федерацием и бюджет законодательствэ ар диштэу гъэпсыжьи гъэн гухэлъым пае. ЗэхьокIныгъэу фашIыхэрэм комитетым хэтхэм дырагъэштагъ, депутатхэм игъоу афалъэгъугъ еджэгъуитIум тельытагъэу законопроектыр штэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм 2010-рэ ильэсымкIэ ыкIи план палъэу 2011-рэ ыкIи 2012-рэ илэхэмкIэ иреспубликэ бюджет ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэм федеральнэ бюджетым къыкIыгъэ мылькыу къалэкIахъагъэм тегъэпсыкIыгъэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет фэдэхэмкIэ ипрогнозхэр егъэтэрэзыжьи. Джащ фэдэу бюджетым хъарджхэмкIэ зэхьокIныгъэхэр фашIыгъэх. Депутатхэм унашъо ашыгъ Парламентым зичэзыу зэхэсыгъоу илэщтым законопроектыр хэлъхъэгъэнэу.

Законопроектэу «Адыгэ Республикэм и закон зырызхэм зэхьокIныгъэхэр афэшIыгъэнхэм ехыллэгъ» зыфиlorэр отраслэху инвестициехэр ахэлъхъэгъэнхэмкIэ анахъ мэхъанэ шъхьалэ зилэхэм ыкIи объектху агъэнэфагъэхэм ясубъектхэм инвестиционнэ ИофшIэнымкIэ хэбзэлахъ фэгъэкIотэныгъэу афашIыхэрэр гъэтэрэзыжьи гъэнхэм ехыллэгъ. Мыщ дэжьи зыцIэ къелогъэ

хэбзэлахъ фэгъэкIотэныгъэхэр ятыгъэнхэм палъэу илэр илэсищым шIокIы мыхъуштэу агъэнэфагъ. ЗыцIэ къетлогъэ законопроектыр заштэкIэ организациехэм ямылькыу пае атырэ хэбзэлахъхэмрэ транспорт хэбзэлахъхэмрэ альэныкIокIэ Адыгэ Республикэм хэбзэлахъхэр зытыралъхэрэ ибазэ (федэхэр къэзытырэ базэм) хигъэхьощт. Мы законыр агъэфедэ зыхъукIэ мыгъэрэзыныгъэу зэрихыллэнхэ ылэ-кIыщтхэр дэгъэзыжьи гъэнхэм ехыллэгъ гъэтэрэзыжьи хэр комитетым хэт депутатхэм къахыгъэх. Комитетым унашъоу ышIыгъэм егъэнафэ законопроектыр Къэралыгъо Советым — Хасэм изэхэсыгъо хэлъхъэгъэнэу ыкIи депутатхэм зыдырагъэштэгъэ гъэтэрэзыжьи хэр атегъэпсыкIыгъэу ар штэгъэныр зэхэсыгъом хэлъжыщт депутатхэм игъоу афалъэгъугъэнэу.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «УплъэкIу-лътэкIо палатэм ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэм кIэщакIо фэхъугъэх Къэралыгъо Советым — Хасэм и депутатху Р. С. Мыгур, Дж. Р. Мырзэр, М. Дж. Иашэр. Адыгэ Республикэм и УплъэкIу-лътэкIо палатэ ИофшIэнымкIэ опытэу илэр къыдалытэгъэ, Адыгэ Республикэм къэралыгъо ыкIи финанс уплъэкIуным шIуагъэу къыщитырэр гъэлъэшыгъэным пае законопроектыр зэхәгъэуцуагъ. Законопроектым комитетым игъэкIотыгъэу щытегушылэхэз, ащ ехыллэгъэ гъэтэрэзыжьи хэр къэзытыгъэхэр япредложениехэм икIэрыкIэу ахэплъэжьи хэ ашIоигъоу къаIуагъ. Ащ къыхэкIэу унашъоу ашIыгъэм шагъэнэфагъ гъэтэрэзыжьи хэр у авторхэр захэплъэжьи хэрэ уж законопроектым къыфагъэзэжьиныр.

Аграрнэ, гъомылэпхъэ политикэмкIэ ыкIи къуаджэм хэхьоныгъэхэр егъэшыгъэнхэмкIэ комитетым (тхьаматэр М. Дж. Иашэ) хэплъагъ Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «БылымхъунымкIэ хъубгъэпхэ ИофшIэным ехыллэгъ» зыфиlorэм ия 3-рэ статья ия 3-рэ пункт зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorу законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитныгъэу илэхэр ыгъэфедэзэ Къэралыгъо Советым — Хасэм и депутатэу М. Дж. Иашэм къыгъэхъазырыгъэм.

Мы законопроектыр зэхәгъэуцуагъ республикэ программэхэр ухэсыгъэнхэм ылээныкIокIэ Урысые Федерацием и Бюджет кодекс ыгъэнэфагъэ шапхэхэм Адыгэ Республикэм и законэу зыцIэ къетIуагъэр адиштэу гъэпсыжьи гъэным фэшI. Законом Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихъарджхэм хахъо афишIырэн.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм мылькыу ыкIи чIыгу зэфыщытыкIэхэмкIэ икомитет (тхьаматэр Э. А. Къуекъу) едэлугъ Адыгэ Республикэм икъэралы-

гъо мылькыу 2009-рэ ильэсым приватизацие зэрашIыгъэм ехыллэгъэ отчетэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет къыщагъэхъазырыгъэм. Комитетым унашъоу ышIыгъэм къыщелогъэ отчетыр Къэралыгъо Советым — Хасэм зичэзыу изэхэсыгъо хэлъхъэгъэнэу ыкIи ар ухэсыгъэныр депутатхэм игъоу афалъэгъугъэнэу.

Джащ фэдэу яIонэрэ еджэгъум пае комитетым къыгъэхъазырыгъ Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыгу зэфыщытыкIэхэр гъэтэрэзыжьи хэр ехыллэгъ» зыфиlorэм ия 15-рэ статья кIуачIэ имылэжъ шIыгъэным ехыллэгъ» зыфиlorэр. А статьям ыгъэнафэщтыгъ мэкъумэщ мэхъанэ зилэ чIыгу хэм къахыхэр чIыгу IахыкIэхэу аратыщтхэу агъэнафэхэрэр, ахэм ахэхъэх мэкъумэщ (фермер) хъызмэтшIапIэхэр зэхэщэгъэнхэм тельытагъэхэри, гектар 200-у. Ащ къыкIырэр чIыгу Iахнахъ макIэхэм бужкIэ ябысым хъун зылъэкIыщтхэм юридическыу ахэр атепгхэнхэ умылъэкIынэу ары. Ащ ыпкъ кыкIэу, зыцIэ къетлогъэ статьям кIуачIэ имылэжъ шIыгъэнэу законопроектым егъэнафэ.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и закон зырызхэм кIуачIэ ямылэжъ шIыгъэным ехыллэгъ» зыфиlorу комитетым хэтхэр зыхэплъагъэхэм чIыгу гунапкъэхэр гъэнэфагъэнхэм ехыллэгъэ кадастрэ ИофшIэнэу агъэцакIэрэм ыуасэ къэзылэтыхэрэм административнэ пшъэдэкIыжъу ахырэр гражданхэмкIэ сомэ минитIу, IэнэтIэхэхэмкIэ сомэ минитIу, юридическэ лицэхэмкIэ сомэ минитIу шIыгъэнэу егъэнафэ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм пэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, связымкIэ ыкIи унэкоммунальнэ хъызмэтнымкIэ икомитет (тхьаматэр А. А. Шъхъалахъу) хэплъагъ Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мылькыу гъэlorышIэгъэным ехыллэгъ» зыфиlorэм ия 5-рэ статья зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorу законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитныгъэу илэхэм атетэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет къыгъэхъазырыгъэм.

Законопроектыр Урысые Федерацием псэупIэхэмкIэ и Кодекс ия 13-рэ статья тегъэпсыкIыгъэу къагъэхъазырыгъ. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, унэ зэфыщытыкIэхэм альэныкIокIэ Урысые Федерацием и субъектхэм якъэралыгъо хэбзэ органхэм яфитыныгъэхэм ахэхъэ Урысые Федерацием и субъект фэшIыкIэ гъэпсыгъэ иунэ фонд щыщ помещенихэр зэраратыхэрэ шыкIэр. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мылькыу гъэlorышIэгъэнэу ыкIи гъэекIогъэныр Адыгэ Республикэм ифитныгъэхэм атегъэпсыкIыгъэу зэрихэрэ Иофыгъохэм ахэхъэ. Адыгэ Республикэм и Конституцие ия 70-рэ статья ия 3-рэ пункт зэригъэнафэрэмкIэ, Адыгэ Республикэм

икъэралыгъо мылькыу зэрагъэlorышIэрэ ыкIи зэрагъэекIорэ шыкIэр Адыгэ Республикэм и законхэмкIэ агъэнафэ.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Административнэ правэукононыгъэхэм яхыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэр Урысые Федерацием КъэлэгъэпсынымкIэ икодекс, Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием КъэлэгъэпсынымкIэ икодекс гъэлэжъгъэным тэхъэгъэныр», Адыгэ Республикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын ИофшIэным ехыллэгъ» зыфиlorэм атегъэпсыкIыгъэу зэхәгъэуцуагъ.

Социальнэ политикэмкIэ, псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи ветеранхэм яIoфыгъохэмкIэ комитетым (тхьаматэр Т. П. Петрова) Иофыгъо 14 хэплъагъ ыкIи ахэм ащыщхэу Иофыгъуи 4 Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэзыу изэхэсыгъо къыхалъхъаштых:

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм цIыфыр зэрэщыпсэун ылэ-кIыщт ахыщэ анахъ макIэм ехыллэгъ» зыфиlorэр зыфэгъэхьыгъэр Адыгэ Республикэм цIыфыр зэрэщыпсэун ылэ-кIыщт ахыщэ анахъ макIэр зыфэдизыр зэрэщыгъэнэфагъэ шыкIэм гъэlorышIэн нэшанэ хэлъхъэгъэныр ары.

Законопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «ЦIыфхэм социальнэ фэlor-фашIэхэр афэгъэцIэгъэнхэм ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэм Бюджет кодексым тегъэпсыкIыгъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет республикэ программэхэр ухэсыгъэнхэмкIэ фитныгъэу илэхэр егъэнафэ.

Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Унэ ипотека чIыфэтынымкIэ гражданхэм Адыгэ Республикэм къэралыгъо социальнэ Iэпылэгъу щытыгъэным ехыллэгъ» зыфиlorэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиlorэм Урысые Федерацием псэупIэхэмкIэ и Кодекс тегъэпсыкIыгъэу пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ цIыфхэр псэупIэхэм ачIэгъэхъэгъэнхэм ехыллэгъэ фондм епхыгъэ Иофыгъохэр зыгъэlorышIэхэрэ положение зырызхэу джы агъэлэжъэрэ Законом илэхэм кIуачIэ ямылэжъ шIыгъэнэу егъэнафэ.

ГъээзныгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэ ИофыгъохэмкIэ комитетым (тхьаматэр Ю. Ю. УдыкIаку) хэтхэр хэплъагъэх Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Сабый ибэхэм ыкIи зылыгъыжьищтхэ нытыхэр зымылэжъхэу къэнэгъэ сабийхэм социальнэ Iэпылэгъу ятыгъэнымкIэ хэгъэхъожь гаранттиехэр гъэцэкIэжьи гъэнхэм ехыллэгъ» зыфиlorу законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитныгъэу илэхэм атегъэпсыкIыгъэу депутатэу УдыкIако Юрэ къыгъэхъазырыгъэм.

Законыр гъэцэкIэжьи гъэным пае Адыгэ Республикэм иреспубли-

ликэ бюджет имылькыу хъарджхэм аплъагъахэрэм хэгъэхъожь фэшIыгъэнэу ищыкIагъэп. КIэлэцIыкIу ибэхэр ыкIи зылыгъыжьищт ны-тыхэр зымылэжъхэу къэнэгъэ кIэлэцIыкIу хэр ыкIи ахэм ащыщхэр социальнэу ухъумэгъэнхэм ылээныкIокIэ зэрэхъэщтыгъэ Иофыгъохэр федеральнэ законом зэрэдимыштэщтыгъэхэр дигъэзыжьищт, зыцIэ къетлогъэ купым хэхъэрэ гражданхэм гъээзныгъэ зэрагъэ-гъэотыным ифитныгъэу ялэхэр икыу фэдизэу гъэцэкIэжьи гъэнхэм иамалхэр къытыщтых.

КультурэмкIэ, спортымкIэ, СМЙ-мкIэ ыкIи общественнэ организациехэм адлэжъэгъэнымкIэ комитетым (тхьаматэр Е. И. Салов) хэплъагъ Адыгэ Республикэм и закон ипроектэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо органхэм яIoфшIакIэ ехыллэгъэ къэбархэм алылэ-сынхэ альэкIынэу гъэпсыгъэным ылээныкIокIэ правэзэфыщытыкIэ зырызхэр гъэтэрэзыжьи хэм ехыллэгъ» зыфиlorу законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитныгъэу илэхэм атегъэпсыкIыгъэу депутатху А. Г. Ивановымрэ Е. И. Саловымрэ къагъэхъазырыгъэм.

А законопроектыр зэхәгъэуцуагъ номерэу 8-ФЗ зытет Федеральнэ законэу «Къэралыгъо органхэм ыкIи чIыплэ зыгъэlorышIэжьиным иорганхэм яIoфшIакIэ ехыллэгъэ къэбархэм алылэ-сынхэ альэкIынэу гъэпсыгъэным ехыллэгъ» зыфиlorу 2009-рэ ильэсым мээсам и 9-м аштагъэр гъэцэкIэжьи гъэн ыкIи Адыгэ Республикэм икъэралыгъо органхэм яIoфшIакIэ ехыллэгъэ къэбархэм алылэ-сынхэ зэралъэкIыщт шыкIэр гъэlorышIэгъэным ехыллэгъэ правэ-зэфыщытыкIэ зырызхэр гъэтэрэзыжьи хэм пае.

Джащ фэдэу комитетым хэт депутатхэр тегушылагъэх Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъохэм япроектху «Республикэ программэу «Спорт джэгукIэ лъэпкъхэм хэхьоныгъэ ягъэшыгъэнхэм» зыфиlorу 2008 — 2012-рэ илэхэм ателытагъэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» ыкIи республикэ программэу «Физическэ культурэм ыкIи спортым Адыгэ Республикэм хэхьоныгъэ шягъэшIыгъэныр» зыфиlorу 2008 — 2012-рэ илэхэм ателытагъэм зэхьокIныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ехыллэгъ» зыфиlorхэрэм. Программэхэм зэхьокIныгъэхэу афашIыхэрэр зылы-лэсыхэрэр Адыгэ Республикэм и спортсмен пэрытхэм ягъэхъазырын нахъ дэгъоу гъэпсыгъэныр ыкIи Всероссийскэ дунэ зэнэкIокIу хэм ахэлэжъэнхэм иамалхэр къэгъотыгъэнхэр, фэшIкIэ гъэпсыгъэ транспорт амалхэр къафашIэфыхэзэ, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэм яматериальнэ-спортивнэ базэ нахышIу шIыгъэныр ары.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ипресс-къулыкыу иматериалхэм атегъэпсыкIыгъэу икIубгъор зыгъэхъазырыгъэр СЭХБУТЭ Нурбий.

Шӕхӕлӕхъо Марьянӕ — илӕсым икӕлӕегъадж

Бамышӕу «2010-рӕ илӕсым икӕлӕегъадж» зыфиӕорӕ щытхуӕцӕр кыдӕхыгъӕным фӕгъӕхыгъӕ зӕнӕкыӕу Адыгӕкӕлӕ щырекӕлюкыгъ. Ар пӕлӕгӕ кӕлкыкӕ кыдӕуихыгъ ыкӕи кӕлӕегъаджӕм и Илӕсӕу тызыхътым иӕпӕрӕ зӕнӕкыӕу зӕхӕагъӕм хӕлажӕхӕрӕм текӕныгъӕ кышчыдахынӕу кӕфӕлӕуагъ кӕлӕ администратиӕм ипӕшӕ игуадзӕу Джамырзӕ Гоцнагъо.

Мӕфитӕлю кӕлӕгъӕ зӕнӕкыӕу кыӕлӕм иеджӕпӕхӕм ыкӕлӕегъаджых хӕлажӕагъ: ӕпӕрӕ гурыт еджапӕм адыгабзӕмрӕ литературӕмрӕ шӕзыгъӕхырӕ Блӕгъожӕ Марыет, ытӕнӕрӕ еджапӕм урысыбзӕмрӕ литературӕмрӕкӕи щезыгъӕджӕхӕрӕ Ешыгъо Нӕфсӕт, ыцӕнӕрӕ еджапӕм тарихырӕ шӕзыгъӕхырӕ Ехуӕлӕ Фатӕимӕт, Хӕлӕкӕое еджапӕм хысапымкӕи щезыгъӕджӕхӕрӕ Бӕрӕтӕрӕ Сачнӕт, Пӕкӕуӕпсӕ еджапӕм илӕыкӕлю Пӕрӕныкӕ Олыгӕ (технологер арегъӕхы), ублӕпӕ классхӕм ащезыгъӕджӕхӕрӕ Шӕхӕлӕхъо Марьянӕ.

Ӕпӕрӕ мафӕм «Визитная карточка» зыфиӕорӕмкӕи зӕнӕкыӕу кыдӕуахыгъ. Ащ кыкӕлӕлыкӕуагъӕх номинатиӕхӕу «Шӕхӕихыгъӕ урок», «Самоанализ урока» зыфиӕохӕрӕ. Ахӕр ащырекӕлюкыгъӕх кӕлӕм иӕпӕрӕ, ытӕнӕрӕ гурыт еджапӕхӕм. А мафӕм Блӕгъожӕ Марыет адыгабзӕмкӕи ригъаджӕхӕрӕм шӕныгъӕ куухӕр зӕрӕлӕр, тилӕпкыбзӕ кӕлӕлӕшху, бӕ кырыпӕнӕнӕу зӕрӕщытыр кӕагъӕлӕгъуагъ, адыгӕ орӕдхӕр кӕуауагъӕх, тикӕашӕохӕр кӕашыгъӕх. Цыф бӕдӕдӕу залым чӕсыгъӕхӕми лӕшӕу ахӕр агу рихыгъ.

Ытӕнӕрӕ мафӕу зӕнӕкыӕу кӕлӕуххӕр зыщызӕфахысыжыштым мӕфӕкӕи зӕхӕхӕм цыфӕу кӕкӕлӕлагъӕхӕм лӕшӕу кӕахӕуагъ. Кӕкӕлӕлагъӕх кӕлӕегъӕджӕ Иӕфшӕным иветеранхӕр, кӕлӕ администратиӕм игъӕлорышӕлӕхӕм, кӕулыкӕушӕлӕхӕм, еджапӕхӕм ыпӕшӕхӕр, зӕнӕкыӕу кӕлажӕхӕрӕм ыӕфшӕлӕгъухӕр, акъошӕлахылыхӕр, ыгъунӕгъухӕр, ыкӕлӕеджакӕохӕр, спонсорхӕр, нӕмыкыбӕхӕр.

А мафӕм нӕмыкӕи номинатиӕхӕмкӕи мы Иӕфшӕабзӕм хӕлажӕхӕрӕр зызӕнӕкыӕу хӕу, кӕуухӕр зӕфахысыжыгъӕх. Текӕныгъӕр номинатиӕ зӕфӕшӕафхӕмкӕи кыдӕзыхыгъӕхӕм ацӕ кы-

рауагъ, ахӕм шӕухафтынхӕр афашыгъӕх, афӕгушӕуагъӕх, агъӕшӕуагъӕх.

Ӕпӕу сценӕм кыдӕкӕуае заомрӕ егъӕдженӕпӕуныгъӕмрӕ ыветеранӕу Иӕшынӕ Сӕфӕрбий. Конвертӕу ылыгъыр кыдӕтырехы ыкӕи номинатиӕу «Сердце отдаю детям» зыфиӕорӕмкӕи текӕныгъӕр Блӕгъожӕ Марыет кыдӕзӕрӕдихыгъӕр кӕло.

«Яркая индивидуальность» зыфиӕорӕ номинатиӕмкӕи текӕныгъӕр зыфагъӕшӕошагъӕр анахӕ кӕлӕегъӕджӕ ныбжыкӕу Ехуӕлӕ Фатӕимӕт, «Неустанный педагогический поиск» зыфиӕорӕмкӕи — Ешыгъо Нӕфсӕт, «Педагогический артистизм» зыфиӕорӕмкӕи ӕпӕрӕ хуыгъӕр Шӕхӕлӕхъо Марьян, «За неординарное мышление и педагогический талант» зыфиӕорӕмкӕи — Бӕрӕтӕрӕ Сачнӕт ыкӕи «Воспитание и современность: опыт, проблемы, решения» зыфиӕорӕ Иӕфыгъомкӕи текӕныгъӕр зыфагъӕшӕошагъӕр Пӕкӕуӕпсӕ еджапӕм илӕыкӕлю Пӕрӕныкӕ Олыг.

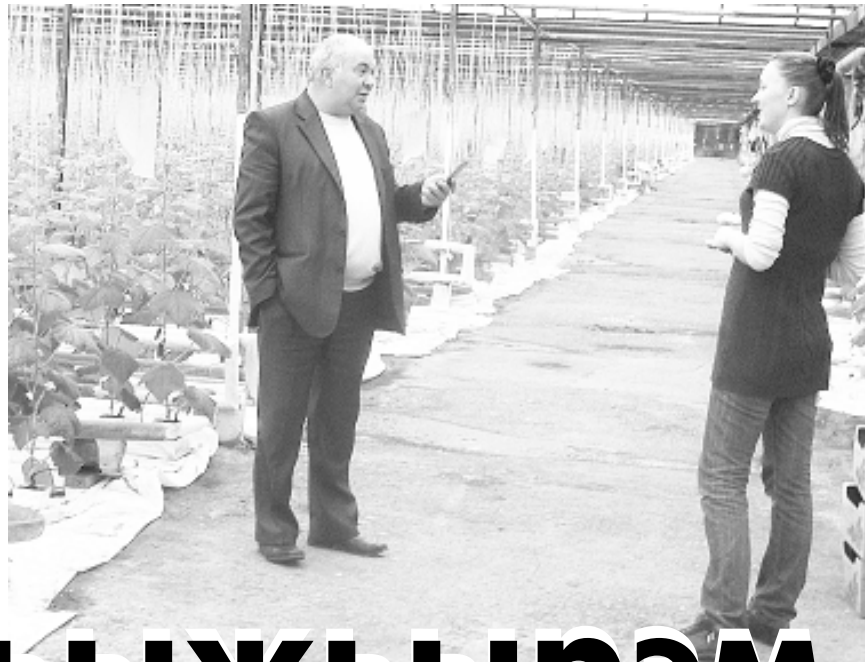
Анахӕ мӕхӕанӕшхо зилӕ, зӕкӕлӕри зӕжӕхӕрӕ уахътӕу «2010-рӕ илӕсым икӕлӕегъадж» зыфиӕорӕ щытхуӕцӕр кыдӕзыхыгъӕм ыцӕ кыдӕщыраӕлӕощтри кӕсыгъ. Адыгӕкӕлӕ имӕр иӕпӕрӕ гуадзӕу Кушӕу Славик сценӕм кыдӕкӕуае, кӕлӕлӕегъаджӕхӕм ызӕнӕкыӕу кӕуухӕу фӕхуыгъӕмкӕи хӕлажӕагъӕхӕм кӕафӕгушӕлӕзӕ конвертыр кыдӕзытырехы, мӕфитӕлю рекӕлюкыгъӕ зӕнӕкыӕу текӕныгъӕр кышчыдӕзыхыгъӕу, анахӕ дӕгъоу зыкӕзыгъӕлӕгъуагъӕу журим ылытагъӕу, «2010-рӕ илӕсым икӕлӕегъадж» зыфиӕорӕ щытхуӕцӕр зыфагъӕшӕошагъӕм ыцӕ кыреӕло. Ар Адыгӕкӕлӕ иублӕпӕ еджапӕи кӕлӕлӕегъаджӕу Шӕхӕлӕхъо Марьян ары. Ащ залым чӕсхӕр зӕкӕи Иӕгу фытеохӕзӕ, кӕлӕм гъӕсӕныгъӕмкӕи игъӕлорышӕлӕи ыпӕшӕу Тхӕалӕ Махӕмудӕ, еджапӕхӕм ыдиректорхӕр, Иӕфшӕлӕгъухӕр, ыныбджӕгъухӕр, спонсорхӕр фӕгушӕуагъӕх, кӕгъагъӕхӕр, зӕнӕкыӕу итамыгъӕ, шӕухафтынхӕр ратыгъӕх. Республикӕ зӕнӕкыӕу зыхӕлӕжӕштым дӕгъоу зыкышчыгъӕлӕгъӕнӕу зӕрӕщыгъуыгъӕхӕрӕр рауагъ.

НӕХӕЕ Рӕмзӕн.

МЫКӕЮПӕ районым шызӕхӕцӕгъӕ зӕфӕшыгъӕ акционер обществӕу «Радуга» зыфиӕлю Джармӕкӕо Хызыр зыпӕшӕм икӕыгъӕ илӕсыр гъӕхӕагъӕхӕр ышыгъӕхӕу кыдӕзӕринӕкыгъ. Хызмӕтшӕлӕпӕр анахӕу зыпылыр теплицӕхӕм хӕтӕрыкӕи зӕфӕшӕхӕафхӕр кӕащыгъӕкыгъӕнхӕр ары.

«Радугӕм» хӕтӕрыкӕхӕр кыдӕщыгъӕкыхӕр чыгу гектаритф егъӕфӕдӕ. 2008-рӕ илӕсым пӕстӕумкӕи хӕтӕрыкӕи тонн 1190-рӕ аугъо-ижыгъагъӕмӕ, икӕыгъӕ илӕсым а пчӕагъӕр тонн 1640-м нагъӕсыгъ. Гурытымкӕи зы чыгу гектарым хӕтӕрыкӕи килограмм 36-рӕ кыырахыгъ.

Хӕтӕрыкӕхӕм афӕшӕхӕафӕу пхӕшӕхӕ-мышӕхӕхӕри хызы-

Къахыжырӕм хагъахъо

шӕнхӕм ащӕгъӕфӕдӕщтыр зӕтырагъӕпсыхӕ. Бжыхӕсӕхӕм минеральнӕ чыгъӕшӕухӕр ахӕтӕкӕогъӕными фежӕагъӕх.

Былымхуны Иӕфыр зӕрӕщыгъӕпсыгъӕм уыгъӕрӕнӕу щыт. Мы лӕхӕаным кӕохӕр кыызӕлӕлӕфх. Игъо кӕӕсмӕ кӕоу ащӕштхӕри агъӕпщӕрых.

ном-технологӕу Виктория Ивахненкӕр. Ар специалист Иӕпӕлас, теплицӕхӕм фӕдӕ кӕатӕу гъӕпсыгъӕным иӕахышӕу а бзылӕфыгъӕм хилӕхӕагъ. Зыфежӕагӕхӕм зы квадратнӕ метрӕм хӕтӕрыкӕи килограмм 7 — 8 нахыбӕ кыырамыхыштыгъӕмӕ, джы а пчӕагъӕр килограмм 36-м нагъӕсыгъ, ащи хагъӕхӕн гухӕлӕ зыдалыгъ. Пшӕрылӕу зыфашыжыгъӕм кыыделъытӕ килограмм 40-м лыыкӕагъӕхӕанӕу. Арӕуштӕу зыхуыкӕи, хӕтӕрыкӕу пӕстӕумкӕи кӕахыжырӕр тонн мини 2-м нагъӕсышт.

Леонид МЕРТЦ.

Сурӕтхӕм арытхӕр: Джармӕкӕо Хызыр теплицӕм чӕт; Виктория Ивахненкӕм теплицӕм кышчыкыхӕрӕм ызытет еуплӕкӕу; операторӕу Сергей Бармашовыр.

мӕтшӕлӕпӕм кышӕагъӕкыгъ. Гъӕрекӕло мыӕрысӕ тонн 300 аугъо-ижыгъ. Ахӕм ынахыбӕр гъӕучыӕлӕлӕм ральхӕгъагъӕх, джы ахӕр ыуагъӕкых.

Гъӕтхӕ мафӕхӕм тисадлӕж бригадӕ хӕтхӕм анахӕу аналӕ зытетыр чыыгхӕм игъом апыупкыхӕгъӕныр ары, — ӕло Джармӕкӕо Хызыр. — А Иӕфшӕныр игъом зӕшӕуахыгъ. Ащ дакӕу чыгу гектари 5-м чыыг цыкӕлхӕр ащӕагъӕтысыгъӕх.

Мы мафӕхӕм хызмӕтшӕлӕпӕм кышӕагъӕкыгъӕ нӕшӕбӕгумрӕ помидорымрӕ ащӕхӕу рагъӕжӕагъ. Ахӕм фӕдӕ кӕатынӕу хызмӕтшӕлӕпӕм ипӕшӕхӕр щӕгуыгъ.

Механизаторхӕми гъӕтхӕ мафӕхӕм Иӕфшӕныбӕ «Радугӕм» шызӕшӕуахы. Ахӕм игъом кӕӕрсӕбанӕм икӕлӕтын аухыгъ. Джы техникӕм шыцӕу гъӕтхӕ губӕо Иӕф-

— Коллектив зӕгурыӕожӕ тилӕр, — игушыӕлӕ гъӕкӕуатӕ Джармӕкӕо Хызыр. — Ахӕм ынахыбӕр илӕсишӕл ыкӕи ащӕхӕу тыхызмӕтшӕлӕпӕи щӕлажӕх. Икыгъӕ илӕсым тилофшӕлӕпӕи чыпӕлӕхӕм джыри 30 ахӕдгъӕхуагъ. Ар кӕзытыгъӕхӕр садлӕж бригадӕр нахыбӕ зӕрӕтшыгъӕр ыкӕи хӕлур кыдӕшӕдгъӕкышт цехыр кыдӕзӕрӕзӕ-лутхыгъӕр ары.

Илӕс зӕулӕ хуыгъӕу хызмӕтшӕлӕпӕм щӕлажӕ агро-

Наркотикхӕр ыщӕщтыгъӕх

Адыгӕ Республикӕм хӕгъӕу кӕлюцӕ Иӕфхӕмкӕи и Министерствӕ кыдӕзӕритырӕмкӕи, гъӕтхӕпӕм и 15-м кышӕегъӕжӕагъӕу и 21-м нӕс республикӕм бзӕджӕшӕлӕгъи 175-рӕ шызӕрахыагъ. Ахӕр хуынкӕи бзӕджӕшӕлагъӕу 3, тыгъуагъӕхӕу 36-рӕ, гъӕпцӕлагъӕ зыхӕлӕ бзӕджӕшӕлӕгъӕ 19, ӕкономикӕм ылыӕныкыӕкӕи бзӕджӕшӕлӕгъӕ 18, нӕмыкӕлхӕри.

Блӕкыгъӕ тхӕамафӕм Адыгӕим игъогухӕм хуыгъӕшӕлӕгъи 7 кӕатехуыагъ. Ахӕм нӕбгыри 2 ахӕкӕлагъ, нӕбгыри 10-м шыбжхӕр атещагъӕхӕ хуыгъӕ. Ешӕуагъӕу рулым кӕрысхӕу водитӕль 38-рӕ кӕауытыгъ.

Гъӕтхӕпӕм и 8-м, чӕщым, станицӕу Ханскӕм дӕт тучаным идӕпкӕ пхыриути, амыгъӕунӕфыгъӕ бзӕджӕшӕлӕм сомӕ минрӕ ныкӕорӕ зыӕс продукциӕи чытыгъуыкыгъ. Милициӕм Иӕфшӕлӕхӕм зӕрахыгъӕ оперативнӕ-лыыхӕн Иӕфтхӕабзӕхӕм ышӕуагъӕкӕи, мы бзӕджӕшӕлагъӕр зезыхыгъӕ кӕла-кӕлӕр гъӕтхӕпӕм и 18-м кӕауытыгъ. Ар мы станицӕ дӕдӕм щӕпӕу, ыпӕкӕи хыӕпсым чӕсыгъ. Джы УФ-м изаконодательствӕ диштӕу ащ уголовнӕ пшӕдӕкыжӕ рагъӕхышт.

Гъӕтхӕпӕм и 17-м пчыхӕм, сыхыатыр 9-хӕм адӕж, автомобиль гъогоу Краснодар — Но-

вороссийск зыфиӕорӕм кыырычӕщтыгъӕ машинитӕлур зӕутӕкыгъ. Мы хуыгъӕшӕлагъӕм хӕфӕгӕ кӕлӕ ныбжыкӕу Краснодар краим шыщыр Инӕм исымӕджӕш псынӕкӕу нагъӕсыгъ нахӕ мышӕми, шыбж хылыгъӕу тещагъӕ хуыгъӕхӕм апкӕ кыыкыкӕи идунай ыхӕожыгъ. Ытӕнӕрӕ водитӕлыр шыбжхӕр тещагъӕхӕу Афыпс исымӕджӕш чӕфагъ.

Мыкӕюпӕ УВД-м икӕулыкӕушӕлӕхӕм илӕс 42-рӕ зыныбж хуылыфыгъӕу тикӕлӕ шӕхӕлӕ шыпсӕурӕр мы мафӕхӕм кӕауытыгъ. Зӕрагъӕунӕфыгъӕмкӕи, ащ наркотикхӕр ыщӕщтыгъӕх. Уголовнӕ Иӕф кызыӕуахыгъ, уплӕкӕлунхӕр мардох.

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлүкэ ФедерациемкIэ и Совет джырэблагъэ хэбзэхъухъэхэм я Совет зэхэсыгъо шырилагъ. Ащ илофшIэн хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий Ивановыр. Зэхэсыгъом илофшIэн кIэхуэху фэхъугъэхэм къатедгъэгущыIэ тшIонгъоу упчIэ заулэ-кIэ непэ ащ зыфэдгъэзагъ.

— Хэбзэхъухъэхэм я Совет изэхэсыгъо сьд фэдэ къыныгъоха къыщаIэтыгъэхэр, зыщытегущыIагъэхэр?

— Джырэ лъэхъаным Урысыем предпринимательствэ цыкIум хэхъоныгъэу щышыхэрэр бэдээр зэфыщытыкIэ шылакIэр къызыкIэлупчIэрэ лъэгаплэхэм алъыIэсыгъэп ыкIи хэгъэгум предпринимательствэм кIуачIэу шырилэр икIуу фэдизу агъэлэжъэн алъэ-кIырэп а лъэныкъомкIэ къэралыгъом зрихъэрэ политикэм шIогъэ икIуу къызэрымтырэм ыкIи законодательствэр уигъэрэзэнэу зэрэщымытым апкъ къыкIэу. Ары Урысые Федерацием предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым хэхъоныгъэ шыгъэшIыгъэным ищыкIэгъэ законодательнэ базэр нахъ дэгъоу гъэпсыгъэным фэгъэхъыгъэу ФедерациемкIэ Советымрэ Урысые Федерацием и субъектхэм яхэбзэхъухъэ (лIыкIо) органхэмрэ яздэлэжъэныгъэ пае хэбзэхъухъэхэм я Советэу зэхашагъэм иIэгъэ зэхэсыгъор зыкIыфэгъэхъыгъагъэр.

Зэхэсыгъор къызэIуихыгъ ыкIи зерищагъ УФ-м ФедерациемкIэ и Совет и Тхьаматэу Сергей Мироновым. Ипэублэ гушылэ ащ шыхигъэунэфыкIыгъ Iофыгъоу къалэтыгъэм цыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи гурыт классыр зэхэщэгъэнымкIэ мэхъаншхо зэрилэр. Ащ пае административнэ телункIэныгъэу бизнес цыкIум ыкIи гурытым адызэрахъэрэр къегъэлыхыгъэным, чIыфхэм якъэкIуаплэхэм ыкIи бизнесыр шылэжъэным пае псэуалъэхэр бэджэндэу алыхыгъэнхэм яхыллэгъэ амалхэр къызыфагъэфедэнхэ алъэ-кIынэу гъэпсыгъэным хэбзэхъухъэхэм акIуачIэ рахыллэ.

«Бизнес цыкIум ыкIи гурытым ехыллэгъэ федеральнэ законодательствэм диштэу чIыплэ законодательнэ базэри агъэпсыгъ, ащ хэхъоныгъэ егъэшIыгъэнымкIэ апшгъэрэ еджаплэхэм ыкIи научнэ-ушэтынхэм апылэ институтхэм хызмэт зехъаным ишIыкIэ цыкIуэхэр ашыгъэфедэгъэнхэм ехыллэгъэ федеральнэ законми шIогъэ бэклае къытыгъ, бэрэ зэжагъэхэу къычIэкIыгъ шэным ехыллэгъэ законэу сатыу сетхэм предпринимательхэр ашызыухъумагъэхэр», — хигъэунэфыкIыгъ Сергей Мироновым.

Ащ къызэриIуагъэмкIэ, хэбзэIахъ законодательствэм джыри шыклагъэхэр зэрилэхэм ыкIи инновационнэ нэшанэ зилэ бизнесым чIыплэ макIэ зэрилэм, финанс къэкIуаплэхэм екIолIагъэ къафагъотын зэрамылэкIырэм хэбзэхъухъэхэм апашъхъэ пшгъэрылгыкIэхэр къырегъэуцох. Гушылэм пае, бизнес цыкIум ыкIи гурытым хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным ехыллэгъэ законом зэ-

хъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм игъо хуугъэ. Инновационнэ бизнесым чIыплэу иIэр ащ зэхэугу-фыкIыгъэу къыщыгъэлъэгъогъэн ыкIи ащ ифэшшошэ фэгъэкIотэныгъэхэр шыгъэнэфэгъэнхэ фае. Джащ фэдэу апшгъэрэ еджаплэхэм ыкIи научнэ учреждениехэм хызмэтзехъанымкIэ кIо-чIэшIоу цыгъ шIыкIэхэр ашыгъэфедэгъэнхэм ехыллэгъэ подзаконнэ актхэр штэгъэнхэр ищыклагъэу шыт.

Мониторингэу зэхашагъэм нафэ къышIыгъ цыфхэр чIэсынхэм темылытэгъэ объектхэу предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым и субъектхэм бэджэндэу аратыгъагъэхэр ахэм къащэфыжъынхэ фитхэу зыгъэпсырэ законом и гъэцэкIэжъын зыфежъэхэм шапхъэхэр бэрэ зэраукохэрэр, а Iофым зыщыфемыжъэгъэхэ регионхэри зэрэщыIэхэр, арышъ, а законом зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэ фае.

НДС-м ставкэу иIэр кедгъэIыхзэ ыкIи предпринимательхэу алъэ теуцохэу зыублэгъэ къодыхэм хэбзэIахъ каникулхэр ятыхэзэ, бизнес цыкIум ыкIи гурытым хэбзэIахъ кIэгъэгущылуныгъэхэр ягъэгъотыгъэнхэм тегъэпсыкIыгъэу тилофшIэн зэхэтишэн фае. Мыщ дэжъым Урысыем и Апшгъэрэ палатэ ипашэ революционнэ нэшанэ зыхэлъ предложение къыхыгъ. Къылуагъ бизнес цыкIум ыкIи гурытым зэкIэ хэбзэIахъэу къахэкIырэм ызыныкъо экономикэм а сектор хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм хэлъхэгъэным пае Урысыем и субъектхэм къафагъэнэжъэу гъэпсыгъэныр игъоу зэрилэгъгъурэр.

Урысые Федерацием экономикэ хэхъоныгъэхэмкIэ иминистрэ игуадзэу Игорь Маниловыр хэбзэхъухъэхэм я Совет изэхэсыгъо къышчыгушылэзэ къызэриIуагъэмкIэ, министерствэм илофшIэн илэныкъо шъхьалэхэм ащыщ 2012-рэ илэсым ехуIлэу компании цыкIуэхэм япчъагъэ фэди 1,5-кIэ ыкIи ахэм гурыт ыкIи ащ нахъ цыкIу инновационнэ компаниехуу ахэтхэр фэди 6-кIэ нахъыбэ шIыгъэнхэ зэрэфаер.

— Предпринимательхэр къэухъумэгъэнхэм ехыллэгъэ законхэр тилофшIэн иапэрэ чэзыоу цыгъ ныIэп, — хигъэунэфыкIыгъ ащ. — УплэкIу-надзорнэ IофшIэныр нахъышIоу дгъэпсызэ, ятIонэрэ чэзыу тегъэпсыкIыгъэу бизнес цыкIум ыкIи гурытым ехыллэгъэ зекIуакIэхэу чиновникхэм зэрахъагъэхэм апае пытхэдэкIыжъ ягъэхъыгъэным пытхэбашт.

Административнэ ыкIи уголовнэ лыхъоным атемыгъэлпсыкIыгъэу хэгъэгущы кIоцI IофхэмкIэ органхэр бизнес цыкIум ыкIи гурытым ялофхэм ахэхъанхэ фитхэп, лиценzie зыпылхъэгъэн фэе IофшIэн лэлпкъхэм япчъагъи нахъ макIэ шIыгъэн ыкIи ащ дыкIыгъоу лиценzieхэм пIалгъэу ялэм хэгъэхъогъэн фае.

«Ежъ-ежырэу загъэIорышIэжъыным имеханизмэ тэ джыри

икIуу фэдизу зыфэдгъэсагъэп: чиновникхэм ачIыплэ иуцон зылэкIышт менеджерхэр джырэкIэ тилэхэп. Тэ еплъыкIэу тилэр предпринимательствэ цыкIур шылэжъэным пае цыфхэр зычIэсынхэу щымыт псэуалъэхэу бэджэндэу аратыгъэхэр ащэфыжъынхэ фитхэу зыгъэпсырэ Федеральнэ законэу номерэу 159-ФЗ зытетым игъэфедэнкIэ пIалгъэхэр яIэр лъыгъэкIотэгъэнхэр ары. Бэджэндэм ехыллэгъэ зэзэгъыныгъэ зэдэшIыгъэным пIалгъэу иIэр конкурс шIыкIэ хэмылгъэу 2015-рэ илэсым ибэдзэогъу мазэ нэс лъыгъэкIотэгъэныр игъоу тэлэгъу», — къылуагъ Игорь Маниловым.

— КъызэриIуагъэмкIэ, Iофыгъо гъэшIэгъонхэр къэгъуIагъэхэм къалэтыгъэх. Адэ а IофшIэным чIыплэ хэбзэхъухъэхэр сьдэуцтэу хэлэжъэнхэ алъэкIыцта?

— Джырэ лъэхъаным Урысые Федерацием, джащ фэдэу Адыгэ Республикэм яэкономикэ ыкIи ясоциальнэ шылакIэ предпринимательствэ цыкIур кIэрыпчын умылэкIынэу гъэпсыгъэ. Социальнэ къыныгъохэр ащ нахъ шъа-бэ, бэдээршIыплэм илэ товархэр нахъыбэ зэришIыхэрэм имыза-къоу, цыфхэм янахыбэм яэкономикэ шылакIэ ежъ-ежырэу зэхашэн алъэкIынэу егъэпсы, обществэм иполитическэ зыпкIытынхэ ыкIи демократие шылакIэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным ягарантэу шыт. ХэгъэунэфыкIыгъэн фае бизнес цыкIур цыфым ищылакIэ икIэкIуапIэу зэрэщытым имыза-къоу, ежъышъхьэкIэ ымыгъэфедэгъэго IэпIэсэныгъэу хэлхэр къызэIу-хыгъэнхэм иамалышIоу зэрэщытыр. Шэны хуугъэу, бизнес цыкIур адрэхэм зэратекIэу агъэунэфыгъэр бэдээр зэфыщытыкIэ шылакIэм къыхэхъухъэхэрэм адиштэу псынIкIэу зызэрихъокIын, цыфхэр бэдээршIыплэм къызыщыкIэлупчIэрэ лъэныкъо-хэм адиштэу илофшIагъэ ыгъэпсын зэрилэкIырэр ары.

ЗэкIэри зэрэщыгъуазэхэу, предпринимательствэ цыкIум IофшIэплэ чIыпIагъэхэр къызэIуихыкхэ елэкIы, арышъ, IофшIэн зимылэхэм япчъагъэ нахъ макIэ шIыгъэнымкIэ ыкIи социальнэ гумэкIыгъом къыкIегъэчыгъэнымкIэ ишIуагъэ къегъакIо.

— О зэхэсыгъом укышчыгушылэгагъэ?

— Мызэгъогум сэ гушылэр алысхыгъэп, ау хэгъэгум ирегион заулэ яхэбзэхъухъэ органхэм япашэхэр къышчыгушылэгагъэх. Регионхэм къарыкIыгъэ сисэнэхъатэгъухэм джы кIуачIэ зилэ законодательствэр критикэм зэрэклагъэкIыгъэм, бюрократием зызэриушъомбгъурэм, отчетностыр къинэу ыкIи зэхэлъэшъуагъэу зэрэгъэпсыгъэм, уиунэе Iоф къызэIупхыным имыщыкIэгъэ Iофыбэ къызэрэпагъэкIырэм яхылылагъэу къалуагъэхэм сугуапэу сядэIугъ. А лъэныкъохэмкIэ

тиреспубликэ ищылакIэ дэхэ-клаеу гъэпсыгъэу плытэн плэкIышт. КъызэтынэкIыгъэ илэ-сым икыхъагъухэм адэжъ республикэм ихэбзэ гъэцэкIэкIо органхэр ягъусэхэу, типарламентариехэм къагъэхъазырыгъ ыкIи аухэсыгъ Адыгэ Республикэм и Законэу «Предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым Адыгэ Республикэм хэхъоныгъэ шыгъэшIыгъэным ехыллагъ» зыфи-лорэр, джащ фэдэу республикэ программэу «Предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым 2009 — 2011-рэ илэсхэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэныр» зыфилоу зигъэцэкIэжъын къызэтынэкIы-гъэ илэсым сомэ миллион 238,7-рэ пэлуагъэхъагъэр.

Бизнес цыкIум ыкIи гурытым хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным финанс кризисым пэшIуеклорэ ыкIи IофшIэплэ чIыплэхэр къэ-зыгъэнэжыкхэр амалышIоу зы-кыгъэлъэгъуагъ. Непэ бизнес цыкIум ыкIи гурытым нэбгырэ мин 40 ащэлажъэ. Ар Iоф зышIэн зылэкIыштэу тиреспубликэ щыпсэхэрэм япроцент 30 мэхъу. ПсэолъэшIыным епхыгъэ IофшIэнхэм япроцент 70-р, промышленнэ продукциеу къыда-гъэкIырэм ипроцент 25-р а от-раслэм хэхъэхэрэр ары къэзы-тыхэрэр. Арышъ, предпринимательствэм шIуагъэ къыгъэу къэралыгъо Iэпылэгъу етыгъэным мэхъанэу иIэм ренэу хэхъо. Респуб-ликэ программэу «Предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым и субъектхэр зэхэщэгъэнхэр ыкIи хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэр» зыфилорэм тегъэпсыкIыгъэу фе-деральнэ субсидиехэр ятыгъэнхэм теклонгъэзэ къышчыдэзы-хыгъэ регионэу цыгъ Адыгеир. Ащ ишIуагъэкIэ гъэрекIо феде-ральнэ бюджетым имылкIу къыхэкIыгъэ сомэ миллиони 109,5-рэ тиреспубликэ къыратыгъ. КъызэтынэкIыгъэ илэсым тиреспубликэ шылэжъэрэ пред-принимательхэм ащыщхэу мин 16-м къэралыгъо Iэпылэгъу ара-тыгъ. А пчъагъэм щыщэу пред-приниматель 420-м зэкIэмкIи финанс Iэпылэгъоу сомэ милли-они 149,8-рэ алукагъ.

Гъэхъагъэхэр шыIэх нахъ мы-шIэми, предпринимательствэ цыкIум ыкIи гурытым яфэмэ-бжымыу Адыгэ Республикэм иэкономикэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэм атырихъэрэр ины пфэлоштэп, предприятие цыкIу-хэм ашагъэфедэрэ технологием уигъэрэзэштэп, мылкIу шъхьалэ инвестициеу халхъэрэр зэрэмакIэу къэнэжы, хэбзэIахъэу къахэкIырэм ибагыи уигъэгущон ылэкIырэн. НыбжыкIэ предпринимательствэм ыкIи ин-новационнэ хэхъоныгъэхэм пред-принимательхэм икIоу анаIэ аты-рагъэтырэн.

Гурылогъуаеп къыныгъоу къа-фыкъокIыхэрэм ахэр къызэрэзэ-тырагажэхэрэр. Адыгеим ипред-принимательхэр зрихыллэрэ къыныгъохэр зэкIэ Урысыем шылэжъэрэ предпринимательхэм къафыкъокIыхэрэр ары:финанс амалхэр ыкIи мылкIу къэкIуа-

плэхэр икIуэхэрэп, предпринима-тельствэм Iэпылэгъу фэхъугъэ-ным телытэгъэ инфраструкту-рэм жъажъэу хэхъоныгъэхэр ешIых, административнэ пэры-охъухэм арехыллэх, законода-тельнэ базэр шэпхъэшIухэм ате-гъэпсыкIыгъэп, къэралыгъо Iэ-пылэгъу ятыгъэным ехыллэгъэ къэбархэр зэралыгъэIэсыхэрэ шIыкIэм ыкIи ахэм шапхъэу апылхэм уагъэрэзэнэу шытэп.

— Сыда ащ фэдэ зэфэхъы-сыжъэхэр озыгъэшIынхэ зылэкIыхэрэр?

— А зэпстэур къышылгъэ-гъуагъ республикэм предприни-мательствэ цыкIум хэхъоныгъэ-хэр шегъэшIыгъэнхэм пае къы-ныгъоу зэрихыллэхэрэр зэхэ-фыгъэным фэгъэхъыгъэ социо-логическэ уплэкIунхэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Со-вет — Хасэм информационнэ-аналитическэ ГъэIорышIаплэ зэ-хищэгъагъэм. ЗэупчIыгъэхэм янахыбэм — процент 70,6-м къалуагъ Адыгеим бизнес цы-кIум хэхъоныгъэхэр зэрэщи-шIыхэрэм зэрымгырэзэхэрэр. Мыщ дэжъым къышылэуагъэм хушът зэупчIыгъэхэм япроцент 74,5-м узыпылэ IофшIэнымкIэ IэпIэсэныгъэу пхъэлъыр, про-цент 59,9 -м — пIуагъэр бгъэцэ-кIэжыныр, процент 54,9-м бгъэ-нэфэгъэ гухэлъым уфэконыр цыфым ишэн анахъ шъхьалэхэм зэрахалытагъэхэр.

Адыгеим щызэхэщэгъэ биз-нес цыкIум ишIонгъоныгъэхэм алъыIэсырэ анахъ къыныгъо шъхьалэхэм зэупчIыгъэхэм япро-цент 49-м ахалытагъ предприни-мательствэ цыкIум хэбзэхъухъа-нымкIэ лъэпсэ икIуу имылэу зэрэплыхъэрэр. Арышъ, къэло-гъэн фае норматив актхэр аштэхэ зыхъукIэ, ахэм ахэхэх предприни-мательхэм яшIонгъоныгъэхэм хэпшIыкIэу алъыIэсырэрэри, бизнесым пылхэм яеплгыкIэ-хэр къызэрэдамылгытэхэрэр, норматив актхэм предпринимате-ль IофшIэным къыфахыын алъэкIышт лъэныкъохэр пэшIоры-гъэшIэу къызэрэдамылгытэхэрэр.

— Мы къэлIуагъэхэм о сыда зэфэхъысыжъэу къа-фэшIы пшIонгъор?

— Дунэе сатыу организаци-ем хэхъаштэу Урысыем зызэри-гъэхъазырырэм укыпкыры-кIын хуэм, къэралыгъор мы Iо-фым зыхэмыхъэкIэ предприни-мательствэ цыкIум тапэкIэ ихэ-хъоныгъэхэр къызэтеуцонхэ ылэкIышт, нэмыкIэу къэпIон хуэм, экономикэм а сектор зэф-эшIыжыгъэпэн фаеу хуынкIэ енэгугагъо. Ащ дыкIыгъоу эконо-микэм икыныгъохэри нахъ къэлэзгъонхэ ыкIи социальнэ гумэкIыгъом хэхъон алъэкIышт. Ащ пае цыфхэр кIэщакIо зы-фэхъухэрэ IофшIэным ыкIи пред-принимательствэ цыкIум хэхъоныгъэ егъэшIыгъэныр къэралыгъо доктринэм ыкIи соци-альнэ-экономикэ зэхъокIыны-гъэхэм мэхъанэ шъхьалэ зилэ яла-хъэу гъэпсыгъэн фае.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

УРЫГУШХОНЭУ, ШУКІЭ ИГУГЪУ

Очерк

Гъэмэфэ пчэдыжыпэ дах. Гушлубзыоу кыкыоклыгъэкІэ тыгъэм дунайшхор зэпжыу-жыу кызылгыгъэшІэтыгъэми, хъэжъажъэм джыри пчы-жыагъ. Жы чылэгъэ ІэшІоу автобусышхом ишъханыгъу-пчэ ешъхыгъэхэм къарыхъ-рэр зыплыхъахэм кызы-гуашъэзз ягъогу хагъэкІыштыгъ. Тилъэкпкъыгу купышхо зэрыс «Мерседесым» анахыжъэу ахэтхэм ащыц горэм зыф-мышыІэу кыждэкІыгъ:

— Мо тыкызнэсыгъэр кы-ла, хъаумэ къуаджа?

— Къэлэ Іоф хэлъп, къуадж. ЫцІэр Гъобэкъуай. Адыгэ шголырым ит анахъ кьоджэ инэу, анахъ байхэм ащыц, — ратыжыгъ джэуап.

— Адэ, мо тІоу зэтет унэ-хэу къуаджэм илуплэ къэлэ шгуашъу къэзыгъэкІэракІэ-хэрэр хэта зыхэр, тхъамэт-шхо байшхоха, — Іасэрэп зыплыхъахлор.

— Тхъамэтшхо Іоф хэлъп, лэжъэкІо-псэуакІу, зы унагъу зыери, — фэчэфэу ыкІи игуа-пзу пегъохыжы гушыІэкІэ ку-пыр зымыгъэгъуашъэрэм.

— Хэтмэ ащыца?

— СтІашъух! ХъапІытІ-хъаджынкІэ яджэх, ятэжъ пІашъэм ыцІэкІэ.

— Тобэ, сыдэу шІагуа, — зыфэщыІэрэп ылъэгъурэр зышІогъэшІэгъоным, — пкІы-хъапІэки згъэшІэгъони, Шамы дэхэм ПстІашъукІэ яджэх, СтІашъур ямакІ. Ячылэ Гъо-бэкъое цыпи хэмыт. Джоланым исхэм Тэтэрхъаблэу аІо кызыдкІыжыгъэхэр, джары фаусыгъэр якъуаджэу ПстІа-шъухэр лэжъошхоу зыдэххэм. Чаным бэу унитІу зэтетхэр дэ-зыгъэуцуагъэр! СшІэпхъагъ зэрэ ПстІашъур, джар япсэукІ Джоланым исхэми. Астафури-лахъ, «пырамэбжыр мэшъ-хъалъэ, шъхъадж илэпкъ еожы» адыгэхэм залом ху-кыуагъэхэп. ЯІэлахъ, бачэ сІуагъэ, емыкІу кысфэмы-шІынкІэ, — щигъэтыжыгъ купыр зыгъэдэлэгъэ лы жэ-кІэфым.

Чылом исэмэгубгъу къэ-зыгъэдэхэр унэ зэтет лъэгъуп-хъэхэр нэплэгъум екІыфэхэкІэ ылъэгъурэр зышІомакІэм ынэ-хэр кыатыхыгъэп.

Хэта ХъапІытІхъаджбын, хэта СтІашъоу зыщыщыр, кІожымэ ылъэгъугъэхэр зэ-рІотэжыбшхэр зэрэбэм фышІэкІэ гумэкІыштыгъ апэу адыгэ кьоджэ зэтэгъэпсыхъа-гъэр зылгъэгъугъэр.

Унэхэр зыер СтІашъу Вяче-слав Аскэр ыкьор ары. Ятэ ХъапІытІхъаджэу АскэркІэ еджэщтыгъэх. КъуаджэмкІэ анахъ кыныбэ зылгъэгъугъэ лІакъохэм ащыц ХъапІытІ-хъаджбын. Хэбзэ зэблэхъу мэшІошхом, 1918-рэ илъэсым хэстыхъагъэхэм ахэфагъ Хъа-пІытІхъаджбын иунагъуи. ФэшІыгъалохэр зытырауджэ-гъохэрэ мылгъур зыщатыра-хыгъэ лъэхъаным хиубытагъэх насыпнчъэхэр. Унэ дэхэ дэ-дэу атырахыгъэм колхоз прав-лениер чІагъэуцуи, зыгъэхэр Сыбыр рашыгъэх. ФэшІыгъэ-хэр агъэщэо-плІэо кьоды-щтыгъэхэп, хъалэгчы рагъафэ-

щтыгъэх нахъкІэ. Мылгъу зІлэр зыщальэгъу мыхъурэ лъэхъанэ-ти, цІыфхэм хъакІэ-къокагъэ кызыхагъэфагъэми, былымыр зыІэкІэки шыІэныгъэм ыутхы-пкІыгъэхэр тхъаусыхэу тІы-сыжыгъэхэп. Тхъэм ынэшІу кыашифи кыгъэнэн фаети, Ас-кэр кыгъэнагъ. Емынэм пчы-гъэрэ кьелыжыгъэм ыгу ыгъэкІодыгъэп. Уай-уай ари-гъалоу лэжъагъэ. Жышхоу кІэтым зэрехъэу, мыпшъэу, мышъхъахэу унагъо ышІагъ, техэкІо-тыгъокІуагъэ хэмытэу. Апэу тикъуаджэкІэ «Победэ» машинэ шъабэ зыщэфыгъэр Ас-кэр ары. Щытхэу пылгъу лэ-жъэкІэагъ, къуаджэм зэкІэ дэ-хэм ышъо афытырихыжыным фэхъазырыгъ. Ишъхъэгъусэу, бзылфыгъэ лъэгъупхъэ теплэ-шІоу ЖэнэлІмэ япхъу ФатІи-мэтэу Тэуе шыщымрэ Аскэррэ лъфыгъитф зэдагъотыгъ: кІэ-литІурэ пшъэшъитфыр. Дахэу зэдэпсэхъэзэ, бзылфыгъэм дэ-мышъхъаер кьехъуллагъ — гъо-губгъухэр зыгъэкъэбзэрэ цІыф-хэм хылыгъэзэщэ автомашин-нэр къахэлъади, ылакъохэр кыкыутагъ, сэкъат хъугъэ. Ащ кыххэкІэу кІалэхэм япІункІэ Аскэр іофхэр кьэхылыагъэхэ-ми, ыгу кІодэу тІысыжыхэрэм ащыщыгъэп, Тхъэр кыделагъ. Аскэр изкъуагъэп, зэрэллкъоу кыделагъ. Лъэпкыжъ, лІэкъо-жъэу щытхэ ХъапІытІхъаджбын зэрэшнэу, шыІэкІалІэм фаблэ-

тыщтыгъ, янэ кылыфыгъэхэм ежыр зэранахыжыр шымы-гъупшэу. Ныкылыфыгъэр зэ-рэшъоупсыр щыгъупшагъэп.

Мыекъопэ мэкъумэщ технику-мым чІэхъэ, илэсищрэ ныкы-рэ щеджэ, ащ дакІоу электрик-хэр зыщагъэхъазырыхэрэ учили-щыр кыдеухы. 1986-рэ илъэсым дэзэ кыулыкъум ащэ, ар щытхэу хэлъэу кьеухышъ, икъуаджэ кьегъэзэжы. Зыфэблэрэ элект-рик сэнэхъатым 1990-рэ илъэсым нэс Гъобэкъое гурыт еджапІэм щырэлэжэ. ІофшІэным дыкІы-гъоу автодорожнэ техникумыр 1987-рэ илъэсым заочнэу кье-хыжы.

ІофшІэн шІу ылъэгъоу зэри-гъэахлэрэм фэшІ кьоджэдэхэр кыфэразэх. Шъхъах имыІэу

хэу дырагъаштэщтыгъ. Апэ ишыгъэхэм Аскэр ащыщыгъ. ЯкІэщэкІуагъ, яупчІэжыгъугъ. Аскэр чырбыщ унэ зэтетри хэлпэжъ щагум кыдыгъэуцауагъ, фэшъаф бгъагъэхэри кыгуи-гъэуцауагъэх. Иунагъо фишІэ-щтымкІэ зэхэдз ілагъэп, жыыри-тэджыр зышъхъамысыжъэу угъоягъэ, Къургъуи, ТеурыкІуи, ХъэмцІыгуаи пхъэшъхъэ-мышъ-хъэ кыащыгъоигъэнымкІэ зи кьелыгъэп, кьэгъэгъэ угъоинми зыхыгъэныгъэп. Чыбъэ шъуам-плэри хабзэм ритыгъ, ащ фэди-зым сабытфыри пыблагъэу зы-дигъасэщтыгъэх, ямыгуаоу ІофшІэныр шІу аригъэлъэгъугъ. Мышъхъахыжымы мылгъуи кыфигъэзэжы, ыгъотыжыгъ.

Аскэр ыкьо нахыжыу Вяче-слав Гъобэкъуае дэххэм мылгъу-кІэ кыщамынэрэ ХъапІытІ-хъаджбын иунагъо 1946-рэ илъэ-сым шышъхъэлум и 24-м кы-хъухъагъ. Зэоуж лъэхъаныгъэми, цІыфхэм хэкІыпІэ кьагъоты-щтыгъ, ахэм ауж Аскэри зыкы-ригъанэщтыгъэп. Іобэкъое гу-рыт еджапІэр Славик кыуухыгъ. Зыдеджэщтыгъэхэм итеплэкІи, игулытэкІи, іІэпкІэ-лэп-кІагъэкІи хэшІыкІэу къахэ-щыщтыгъ. ЫшнахыкІэ цІыкІоу Руслъан фэсакыщтыгъ, ышып-хъу нахыкІици ыналэ атыригъэ-

аригъэкІыгъ. АщкІи мышъхъа-хэу ылъэгъухэр афигъэахлэ-щтыгъэ. «ШІуи шІи псым хадз» зыфІлорэ адыгэ гушыІэжымы-рыгъуазэзэ, бэмэ аделэщтыгъ, ишІуагъэ аригъэкІыщтыгъ. ІофшІэным гуахъо хигъуатэ-щтыгъ, пшъыщтыгъэп, игулы-тэ чанкІэ зэкІэми зыкыаригъа-штэщтыгъ, ицІыфыгъэ дахэкІэ лытэныгъэ кыфашІыщтыгъ.

Ігъом кыщагъ, псэогъоу хихыгъэр нэшъукъоепхъу. Ишъ-хъэгъусэу Сарет Хысэ ыпхъур фелдшерскэ пунктхэу кьутырэу Петровымрэ къуаджэу Гъобэ-къуаер адэтхэм 1971-рэ илъэ-сым кышыублагъэу ащэлажэ. Илэс 39-рэ хъугъэу зэшъхъ-гъусэхэр зэгурьіохэу ыкІи зэдэ-Іужьхэу зэдэпсэху. Зэдэштэныр насыпыгъ нахъкІэ, Іушыгъэм ыкІи лыблэнагъэм ялытыгъэп, зэкІэри насыпым эпхыгъэхэщ, ащкІи шыкур зыфалохэрэм афэ-дэх.

Чэщ шІункІым мафэр кы-зэрэкІэлъыкІлорэм фэдэу, шы-Іэныгъэм гушІуагъоми кыинми чІыпІэ щыряІэн ылъэкІыщт. Зэшъхъэгъусэ ныбжыкІэхэмкІэ гукъэошхуагъ къуитІур Тхъэм зэралыхыжыгъэр, ау тинахыжъ-хэм зэралоу, ащ зи хашІыхъан фитхэп, еуцоллагъэх. Ахэм кьакІэлъыкІуагъ 1978-рэ илъэ-сым кьэхугъэ япшэшъэжыеу Заремэ. Ащ Адыгэ кьэралыгъо университетым имузыкальнэ факультет кыуухыгъ, Былымы-хъумэ янысэу Адыгэкьалэ шэп-сэу, пшъэшъэжыитІу иІ. Джэ-нэтрэ Даринэрэ кьазыфакІохэкІэ тэтэжымы игушІогъошху. «Къэп-лыфыгъэм нахъ уикІэсэщт ащ кыкІэхъухъагъэр», — еІо Сла-вик, — «пхъорэльфрэ хъанрэ зэ-фэдэх зэралоуагъэр сэмэркъэоп-ныла», — кыхыгъэхъоужы. ИлэсишІлрэ илэсйірэ зыныб-жыкІэ пшъэшъэжыеу тэтэжъ-нэжъхэм адэжъ щыбысымых. Игуашэр шъо шъуипхъу Сэй-хъатба, Къат Нурбый ыпхъу, — игуапэу щхыпэ дахэм джыри зэльештэ тэтэжъ насыпшІор.

1981-рэ илъэсым кьэхугъэ Юрэ Мыекъопэ технологическэ институтыр кыуухыгъ, автома-шинэ «ІэпыІэгъу псынкІэм» исэу Гъобэкъуае Іоф шешІэ. Ишъхъ-гъусэ Зулими Гъобэкъуае шыщ, усэкІошхоу Теуцожэ Цыгъо ыкьом ыкьожэ Аслъан ипхъо-рэлъф. Гъобэкъое гурыт еджа-пІэм этикэр шарегъэхъы, ащ дакІоу Адыгэ кьэралыгъо уни-верситетым филологиемкІэ ифа-культет заочнэу щеджэ. Ащ ишъэо цІыкІоу Ренат тэтэжъ Сла-вик иныбджэгъушху. Илэси-тІурэ ныкьорэ нахъ зымыныб-жымы лы шапхъэм зыригъэуцо-зэ татэм иныбджэгъу папкІэу дэгущыІэ. Дунаир зыфэмыхъу-

жыирэ тэтэжъри ІэпчІэгъанэ-хэм бэрэ ахигъэІабэу кыыхэ-кІышъ, ныбджэгъуныгъэр чІа-нэрэп, зэщхыгъоба кьорэльфым узэригъэделэщтыр?

Славик икІэлэ нахыкІэу Теуцожэ зыцІэр 1985-рэ илъэ-сым кьэхугъ. Адыгэ кьэра-лыгъо университетым тари-хымыкІэ ифакультет кызеухым шІэныгъэу зэригъэгъотыгъэр шІомакІэу, юридическэ факуль-тетри кыуухыжыгъэу, Мые-къуапэ Іоф шешІэ.

СтІашъу Славик былъымэн-хэм язэфэсэу Мыекъуапэ шы-кІуагъэхэм, Адыгэ хасэм изэ-ІукІэхэм яделегатыгъ. Ащ фэдэ зэлукІэхэм джыри бэрэ ахэ-лажэ, егъэблэгъэ тхылхэр кыфагъэхъых. Ежыи ар го-пэшхо щэхъу, чанэу ахэлажэ. Ахэлэжъэнба, ащ фэдэ Іоф-шІахлэр зылэ хэлъ хъугъэм хэб-дзын плъэкІыщтэп. Джары Сла-вик зэрэщыгъэр, ащ тхъагъо хе-гъуатэ, изэщи тырегъэу, ыгу зелэгъ. Мыекъуапэ кьэкІуагъэу, куп игъусэу, нахыбэрэмкІэ изакІоу бэрэ сыІукІэщтыгъ. НыбжыкІи зэрэдгъэхырэ хъагъ шыІэп, илэс ныІэп сауж кы-зэринэрэр. Ащ пае зы класскІэ сауж итэу еджапІэм тызэда-кІоштыгъ. Нэхъоигъэр ренэу та-зыфагу илэ.

Кьоджэ кьэхалъэм икъэшІы-хъан, мэщытым ишІын ишъып-кьэу ахэлажэщтыгъ, сэдэкъэ зытефэрэм етыгъэным, Бирам, Къурмэн, фэшъхъаф дин Іофхэм язэхъан ишъыпкьэу пылгыгъ, джыри ащ тет. АхэмкІэ кІэгъэ-кьоньшхоу ілагъ кьоджэ ефэнд цІэрыІоу СтІашъу Рэшыдэ, джы-рэ ефэндхэу Іэшынэ Арамбий, Тхъаркьохъо Казбек лъэшэу ишІуагъэ арегъэкІы, дэгъоу зэгурэлэх.

ТеурыкІуагъэ хэмылгъэу зы-фежъэгъэ Іофыр ымыгъэа-кІэу кыыхэкІырэп, орэкьоджэ Іоф, район мэхъанэ ерэІ, фает-м республикэ шапхъэхэм арэ-рэлъ, сыдым фэбгъэзагъэми зэшІуишхыт. Непэрэ мафэм зэкІэри мылгъум эпхыгъэу, ар имыгъусэу сидрэ Іофи зэ-шІохыгъуае зэрэхъугъэр хэти ешІэ. Лъэлоныр уапэ ит зэпыты-ныр дэхагъэп. Ау Іофыр къуа-джэмрэ райономрэ апаемэ, Сла-вик кызызэкІэкІоштэп. Ежъ имылгъу хилъхъэуи макІэп кызырэхэкІырэр. Ичаныгъэ ари кыырегъэкъужы — Мазэм сомэ тельмэ, клоньшъ кыхыщт, на-хыжымэ зэралоштыгъэу, ятэ Аскэр гум кыгъэкІыжъэу.

Депутат ІофымкІи СтІашъур ахэзагъэ, ащыгуау, район па-щхэр шІукІэ ыгъэдэлонхэ зэрільэкІырэмкІи, ыІорэр зэра-хигъахэрэмкІи. АщкІэ кьоджэ-дэхэм кызырафикъудырэр,

ПШЫНЭУ ТЕФЭ

ащ игулыгты, иакъыли зэрахильхэрр шӕфӕп. Кӕхъу-кӕ-чъыгъ хэмылӕу, занкӕу, шӕхъаихыгъу мӕгушыл, мӕзекӕ. Жыи кӕт, зафӕ, цыф псынкӕ, нӕфӕрыу. Иныбджӕгъу хэм гъэшӕабзӕу «Жыи зыкӕтӕр» цӕу кызӕрӕтырагъӕнагъэр шӕфӕп. Лӕрыгъым ралӕшӕгъу папкӕу кӕодан, зӕпжыуыжӕу фӕпагъ, кыинӕу пӕкӕкыгъӕхэм яшыхъатӕу, ышӕхъац бӕшӕгъу къӕраб.

Амалӕу илӕхэм ашӕхъамысӕу еджапӕхэм адеӕ, культурэм и Унӕкӕи джащ фӕд, поликленикӕм ӕззӕгъу уцхэмкӕ, ахъшӕкӕ ишӕуагъ регъӕкы, фыримыкы хъумӕ, деӕштхӕр къӕгъоты. Мылӕшӕх закӕ зӕшӕуихыхӕрӕр. Ащ пае цыфхэм цыхъ кыи-фашы, зыфӕбгъазӕрр зӕригъӕцӕкӕштӕм еджӕнджӕшыхӕрӕп. Унӕгъо зӕтӕзыгъӕхэм, тхъамыкӕлагъо кызыфӕкӕуагъӕхэм, хъадагъ зӕлӕхэм зӕрилӕкӕу аӕлӕл, ишӕуагъ арегъӕкы, зышӕхъасыжӕрӕп. Ащ ехъылӕагъу гъӕзетӕу «Адыгэ макъэм» пчъагъӕр кыфыхау-тыгъ кыфӕрӕзӕхэм.

Шыкӕ зӕфӕшӕхъафхӕр кызыфӕгъӕфӕдӕхӕз, Славик ихӕдзакӕохэм яшӕоигъӕоныгъӕхэм 2009-рз илӕсӕым сомӕ миллион фӕдиз апӕӕигъӕхъагъ. Цыхъ кыпфашы ухъыздыгъ цыфхэм ащ фӕдиз мылӕу ӕпылӕгъу афӕбгъӕфӕдӕныр ӕошӕлӕгъ макӕп. Ушӕхъагъухэм алъымыхъоу, фаем ӕуакӕи шыкӕи кызырӕигъотырӕм ари зӕу ишыхъат.

— «Улӕмӕ уз, узымӕ ушы-ӕахӕп» адыгӕхэм залуагъэр бӕшӕагъ, — ӕло Славик, — узакъоу сьд пфӕшӕн. Къуаджӕм шыц кӕлӕ шӕагъохӕр кызыдӕлӕх. Сизакъоу, тхъагъӕпӕсӕу, сафӕраз. Чылӕ ӕофхэм апае унӕгъуашӕхъӕ пӕпчъ телъытагъу ахъшӕ кызырӕтыгъуоштыгъӕм тызытекӕкыжыгъӕр илӕсех хъугъӕ. Ащ зӕрӕтетыр бӕмӕ ашӕрӕп. Сизакъоу спшӕ икыгъ пӕми хъушт кӕоджӕ кӕхӕлӕкӕм ичӕу кӕшӕлыхъагъ, электричӕствӕр ешӕлӕагъ зӕрхъугъӕр.

Зӕджӕгъӕ сӕнхъатхӕр шыӕ-ныгъӕм икыу фӕдизӕу шыгъӕфӕдагъӕх хъугъӕ. Ушылӕм ахӕр кыпшӕхъапӕнхӕу шытыгъӕхӕти, яшӕуагъ къӕкыжыгъ. Ицыкӕуӕгом щегъӕжыгъ автомашинӕм иӕхӕлӕкыкӕ дӕгъоу ышӕу, ятӕ и «Победӕ» зӕрифӕу зызыгъӕсагъэр. Хӕпӕжӕу ятӕ кыкӕлӕ-ныгъӕм автомашинӕхӕр зыцишӕлыжыхӕр мастерскоишхо зыдигъуцуагъэр бӕшӕагъ. Зӕкӕлӕ кӕлӕу илӕр рихылагъу, ащ ӕоф регъашӕл. Зӕджагъӕхӕми, шыӕныгъӕм кыыхыгъӕ сӕнхъат зӕфӕшӕхъафхӕми автомашинӕр зыпкӕ ибгъузожыным ишыкӕлӕгъӕ амалхӕр къахигъотагъӕх, ӕофшӕным ишӕфхӕр ылӕ кыригъӕхъагъӕх, зӕригъӕлӕжышт краскӕм нӕзыжӕу зӕригъӕшӕагъӕх. Ащкӕи суалӕхӕрр ӕгъӕразӕх, ылӕхӕр зӕтедзагъу шысырӕп. Ыпшӕхытӕу кымылӕжыгъӕ мылӕкум ылӕрӕзӕрӕпышӕ, а шыкӕлӕр щегъӕзые. Кылӕжыӕрр къабыл фӕхъу, уни, нӕмыкӕ пӕсуалгъи зӕришыгъӕхӕр кылӕжыгъӕш, ятӕу Аскӕр илӕжӕкӕлагъэм игъогу пытӕу тет. Джары ӕлӕпкыкӕ Хъапӕлӕхъаджынынхэм ӕлӕжъа-кӕлӕр.

Къуаджӕм пае сауӕгъӕт агъу-цущтӕм ӕ заом хӕкӕодагъӕхэм ацӕхӕр зытетхӕгъӕштхӕ мыжъо-

шхор къӕгъотыгъӕн фаемӕ, ӕ Шытхъу пхъӕмбгъу кӕоджӕ еджапӕм ӕгъӕпкыгъӕн фаемӕ, унӕ горӕ машӕом ыстыгъӕм ӕ псыр кыкӕлауи ылӕгъӕфыкыуа-гъӕм, пӕтӕумӕ апӕу агу кӕз-кыӕрр Стӕшгъу Вячеслав Аскӕр ыкӕор ары. Ащ ышӕпӕ хъ-мыщӕгъу Гъӕбӕкыуа ӕ Теу-цожӕ районым ӕоф цыкӕуи, ини шырекӕокыӕрӕп пӕми ухъу-кыоштӕп. Икӕлӕгъум кышӕгъӕжыагъу, лыпкыым зиу-цогъӕ лъӕхъанри кыдыхыуытӕу, непӕ иакъыл икыоу гъӕ-тлылӕыгъӕ зыхъугъӕ уахътӕм кыинӕсӕу, ишыкӕлагъӕ хъумӕ, цыфхэм ышӕо афытырихыжыным фӕхъазыр. Джары зӕрапӕгъӕм, еж ишыгъӕхъу-шакӕи кыгъӕлӕагъӕрӕр. Нахыбӕ ылӕашӕл кӕс хӕпшӕы-кӕу къӕнафӕ ишӕушӕагъӕ кы-кыримыгъӕзӕу ыкӕи ащ хигъахъӕз зӕрӕлӕкыуатӕрӕр.

Пчӕгум кыхъу, кӕгъушыӕу кӕоджӕ зӕлӕкӕхэм бӕрӕ Славик сашырихылагъ. Мӕкӕ ӕты-гъӕкӕ ӕофхэм ашӕхъашыгу кыӕрехы, шӕф ӕлахӕп, зыгъ-тым тетӕу, кӕбарыр ытӕкӕлӕз купым ыпашӕхъ кыӕрелӕхъ. Джары цыхъ фӕозыгъӕшӕыр-рӕр. Сьд фӕдизӕу бгъӕбылӕы-гъӕми, шыпкӕр кызырӕрӕлӕ-шыжыштым зӕпымыоу игугъу кӕшлы. Ыгӕкӕ кӕабзӕш, ыш-хъӕшӕлӕгъуш, ыкӕош шып-кӕхъу цыфхэм апашӕхъ кӕу-цӕ. Ащ осӕшхо илӕ — лъыгъ-ныгъӕр, цыхъшӕыныгъӕр кыи-щӕжӕрӕ кӕодып, шыц шып-кӕх нахкӕлӕ.

Тилӕпкӕгъу зыплӕыхъа-кӕу хымӕ кӕрӕл кыкыгъӕм Гъӕбӕкыуа зельӕгъум кӕалӕкӕ зӕрилӕытагъӕр сыгу кӕкы-жы, Стӕшгъу Вячеслав иунӕ зӕхӕт-зӕтетхӕр сӕри зыслӕгъу-хӕкӕ кӕоджӕ кӕлӕзныкӕор кӕагъӕдахӕу, кӕлӕз шӕуашӕ тырыуагъаштӕу зырашӕ, дӕх-шохӕу, атырахыгъӕгъӕ унӕ-шхом ычӕлӕл ахӕр кыиуца-гъӕх. Тхъӕм ишӕушӕл зӕрӕлӕ-шӕхыр ахэм къаушыхъатыгъ. Бгъагъу дӕтхӕмкӕ гу лъы-уагъатӕ ижӕкӕ кышӕгъӕжыагъу къуаджӕр фӕшӕлыгъа-гъӕм ӕ фӕмышыгъагъӕм. Бӕ кыдӕтӕджагъӕр унӕ зӕтетхӕу кӕоджӕ фӕшыгъӕм.

Бгъӕгъӕ закъохӕр арӕп чылӕр кӕзыгъӕшӕуашӕорӕр, цыфӕу дӕхӕри ары нахъ. Фӕмыфхӕп унӕ пшӕхъапӕхӕр чылӕм дӕ-зыгъӕуцуагъӕхӕр, ахӕр цыф ӕушы, насыпышӕх. Пӕзӕкӕ-лӕжъахӕл сикъоджӕгъухъу гъӕ-бӕкыуахӕр. Сашӕгушӕуыкӕ, си-ныбджӕгъу, силӕгъу, скъо-шых. Джахӕм зӕу ашыц зикъы-лӕ чӕпхыгъӕу, сьд фӕдӕ ӕоф фӕбгъӕзагъӕми кымы-гъазу зыгъӕцӕкӕлӕшт Стӕшгъу Вячеслав. Урыгушхонӕу, шӕу-кӕ игугъу пшӕынӕу зытефӕрӕр.

Славик ехылагъу тхыгъӕ дӕгъубӕ седжагъӕми, теуы-тагъӕ сшӕлыгъахъӕ зӕхъубы-тагъу игугъу кӕсшӕынӕу. Ащкӕ кыздӕхъугъӕм гъӕзет-еджӕм зӕрӕфау уасӕ фишӕын ылӕкышты.

КЪАТ Теуцожь.
Сурӕтхэм арытхӕр: **Стӕшгъу Вячеслав; зӕшӕхъ-гъуӕсӕхъу Саретрӕ Вячеславрӕ яшӕо цыкӕу Теу-цожь азыфагу ис; Стӕшгъу зӕшыхэм кӕалӕу Ташкент зышагъӕпӕфы.**

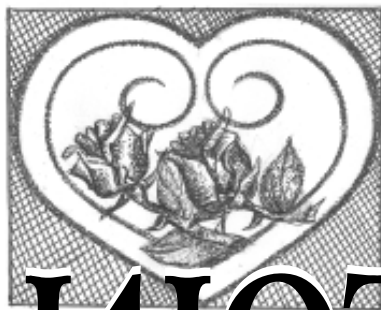
(Кызыкӕлӕкыкӕорӕр
гъӕтхӕпэм и 19-м
кыдӕкыгъӕ номерым ит).

— Пӕлӕыхъо дӕхӕкӕахӕри кыпфӕкӕлӕх, нынӕ, уафӕмыеу зыкышчыбгъӕзыехӕрр сшӕрӕп нахъ. Сеплӕымӕ, уныбжы хӕхъо, ӕ уилӕгъумӕ кӕлӕз бынхӕр ӕлӕ хъужыгъӕх. Ӑ узажӕрр сьда?

— Умыгумӕкӕ, нын, сиӕ сӕ сызӕжӕни, сызшыгугъыни, — макӕу ӕушчыпцыкыгъ Саид.

— Шъалихъӕкӕо шӕхъӕпаер арымӕ шӕ? — ыгу загъӕрӕп Щӕрифӕ.

— Арынкӕи хъун... — кымыло шӕоигъуагъ, ау кыжӕ-дзыгъ.

ГУГЪЭМ ИЮТЭЖЫП

Рассказ

— Гъӕшӕгъоны, ащ ӕ уежӕ-нӕу зӕрӕхъурӕр кӕасшӕрӕп. Шыпкӕ, кыхъу-икӕу зы лъӕхъан тапӕкӕ шӕуӕзныб-джӕгъу хъазырыгъ, ау джы ӕофыр фӕшӕхъаф. Уӕгъӕ хылыгъ зышӕхъ телъу, уты-ныбӕ зӕрахыгъӕр сьдӕуштӕу цыфы хъужына?.. Къӕнӕж-ми, бӕкӕ ушымыгугъыж: мылӕ-мылӕу, пӕр ихъафӕу ду-наим тетын...

— Ӑ кызырӕпшыхъурӕм ӕофыр тетӕп.

— Темыты хъуна «хъужы-штӕп Къӕсӕйкӕор» алошъ, тезӕрегъӕгушылӕх, ӕ ар нӕрыгъ пшыгъӕу, сежӕшт ӕло. Кӕо, кӕало, ар зӕрӕушыкӕагъӕр.

— Ары шӕхъае, ащ илӕс пчъагъӕр сежагъу, сышыгу-гъыгъу... — кыгъыным фӕдӕу, Саид ыгу кызыӕхъӕ.

— Шӕагъуа уежагъӕм! Узьдӕкӕон зыфӕпӕрӕм уфит. Цыфмӕ ало: «пшъашӕр щӕсы-фӕ ӕахъ мыгъош».

— Сишыӕныгъӕ гъогу сӕр-сӕрӕу кыхъӕсхыным сыныбжӕ иуцуагъӕш, зыми иягъӕ кыи-симыгъӕкынӕу сыфай. Сӕ а зым фӕшӕхъаф сишыкӕагъӕп.

— Ори-и!.. Пшӕшӕ мыда-лоу, пшӕшӕ мыгъас! Сӕорӕм ублӕкӕу, укъемыуцуалӕу, мы унӕм узикыкӕлӕ пшӕпӕ нахы-бӕрӕ кызырӕимыдзжыштыр зӕгъашӕ! — Щӕрифӕ губ-жыгъаеу пчӕр кыриутӕкӕи, гъумыгъуӕз пшӕшӕ унӕм икыжыгъӕ...

Саид мафӕрӕ нӕшхъӕу, гу-пысӕр кытекӕлоу ӕофышӕ макӕ. Классым чӕхъу, кӕлӕ-лӕцыкӕлӕхӕр ригъӕджӕнӕу за-хахъӕкӕлӕ, ышӕхъӕ илыри ӕкӕлӕу, шыгъӕушӕу шӕхъа-ре-хы, кылыкӕлӕхъу, ыпашӕхъӕ итӕу, Зулхъаджӕ ынӕгу кӕтӕу кышӕхъу, игушылӕ зӕхихӕу кышӕлошлы. «Тӕ титӕ тызӕр-зӕфыштыгъӕу, — ӕгушысӕ Саид, — сьдӕу хъумӕ сӕш нӕмыкыым зыфигъӕзӕшта? Хъау, ар сшӕшӕ хъурӕп... Хӕта ар шыпкӕмӕ кӕзылоштыр? Дӕхӕштӕ дӕжӕ кӕонышӕ кӕу-чӕнӕу, Зулхъаджӕ зычӕлӕыри

зӕригъӕшӕнӕу пчъагъӕрӕ гу тыришӕхъагъ, ау римыкушӕу, укытӕм шӕомыкӕу зӕлӕжагъ.

Уахътӕр щӕджӕгуанӕм нӕ-сыгъу Джӕбӕкӕо Шӕӕолыхъу автобусым кыкыжыи, ӕдӕжӕ кыгъӕзжыгъу, чылӕгум кӕ-цырыкӕр гъогу шӕуамбгъом тетӕу кырыкӕлоштыгъӕ. Еджа-пӕм ебгъукуагъу, Сусаекӕо Саид тхылӕ залӕ ӕкӕлӕлӕу, кӕлӕеджӕкӕомӕ щӕгум щӕдӕ-шчыӕу ылӕгъугъ. «Ари дӕгу: силӕгъун. ӕдӕжӕ сымыкӕлоу, изакъоу зӕрӕзгъотыгъӕр нахы-шӕу», — ӕгушысагъ ар. Чӕу шыхъагъӕм зытыригъакӕи, Саид еджагъ. Пшъашӕр кызызӕплӕкым Джӕбӕкӕо

ШӕУДЖӔН Байзӕт

ГУГЪЭМ

ИЮТЭЖЫП

Рассказ

Шӕӕолыхъу кӕежӕу шытыгъ. Гуихыгъӕ гушӕубзыоу Саид ылӕпшӕ къуапӕхӕр кӕхъуб-лӕблагъӕх, Шӕӕолыхъу кӕе-мыкӕлолӕпӕз, гушыӕр ежӕ ыпӕ-ригъӕшӕу кыфидзыгъ:

— Ӑ-и-и, Шӕӕолыхъу, тыдӕ ухъужыгъа, укӕодыжыпагыи шӕу!

Шӕӕолыхъу пшъашӕм зеп-лӕым, шӕопычыгъӕ-лы-пычыгъӕ зӕрӕфӕхъугъӕм, чӕ-фынчӕгъӕ-гумӕкыгъо горӕ ынитӕу зӕракӕлӕлым гу лъы-тагъ.

— Сыкӕодыжынын сӕомӕ, хӕбзӕ ӕофым сьд нахъ ӕоф хъу-жыра? Сӕкӕо, сӕчӕ, ӕоф мы-ухыжъ...

— Тыдӕ укыкыжыра ӕалӕмӕкышхор пыгъу? Зы ӕшӕу горӕм тыхӕбгъӕлӕбӕн-штын, — Саид мӕсӕмӕркӕу. Къалӕм зыкӕлоагъӕр, кӕлӕ-бару Зулхъаджӕ кӕхъулагъӕр кӕкӕлӕу кыфидӕотагъ.

— Къало джы, Саид: сӕ ӕ цыхъ кысфӕошлыба, пшӕош мӕхъуба Зулхъаджӕ оркӕ зӕр-мымысӕр? — Шӕӕолыхъу гу-ригъало шӕоигъоу мӕгулӕ.

— Сшӕош мӕхъу.

— «Саидӕр Баджӕкӕомрӕ азыфагу сьда ихъухӕрӕр, сьда хӕпшыкыӕр?» — ылӕи, кыи-сӕупчыгъ Зулхъаджӕ. — ӕгъ-гумӕкы...

— Ӑ сьда епӕуагъӕр адӕ? — ылӕшӕагъоу Саид ӕуп-чыгъ.

— Сьд есӕон! Мӕфӕ пчъа-гъӕм сьдӕмысыгъу, пӕуагъӕр-пшӕагъӕр зыфӕдӕр сымышӕу, хъугъӕм сышымыгъуазу... Къало, ӕ зыгорӕ пӕкӕлӕшӕгъа-кӕомӕ шӕ?

А гушыӕхӕр Саид зызӕх-хӕм, пӕшӕуашӕ тефагъу ыгу-чӕлӕ изыгъ, ынӕгушӕхъӕхӕр кӕшӕплӕыгъӕх, а чыпӕм чыгум шыпхырызы шӕо-гъуагъ...

— Хъау ыкӕи!.. — Саид ынӕхӕр кӕушӕункыгъӕх, пӕлӕу ытыгъӕр кыгъӕнӕ-гъуаджӕу, нӕмыплӕ-бӕмылу ригъӕшӕу, ынапӕхӕр кӕфӕ-хыгъӕх. А чыпӕм Саид ыгу-

шыӕлӕкӕлӕ Джӕбӕкӕо Шӕӕо-лыхъу кышӕлагъ Баджӕкӕо Хысӕ ӕоф ухыгъӕ бзылӕфы-гъӕм зӕрӕдыриӕр...

Чӕш кӕахӕ хъугъу остыгъӕр ылӕкӕуаси, Саид гъолыжы-гъӕ. Хӕчъые шӕоигъу шӕхъае-кӕлӕ, къазыц ошӕкур шӕабӕу зӕкӕуыжыгъӕм шымырӕхъатӕу, зӕ зызӕпырегъаз, зӕ зызӕрегъӕ-зӕкы. ӕнӕ кыфӕрӕзӕджӕу, кыфӕгубжи, акылӕгъу зӕфӕ-мыхъухъу, пчӕр кыриутӕкӕи зӕрикыжыгъӕр игъорыгъоу кыдӕоежыи. Зӕо ужым шы-ӕлӕр зӕжӕоу, дунӕ гъуй-сыеу шытыгъ. ӕтӕу Сахыдӕ заом сӕкъат хӕхъухъагъу кыкыжыжыгъагъ. Ыжъагъӕхӕр

ШӕУДЖӔН Байзӕт

ГУГЪЭМ

ИЮТЭЖЫП

Рассказ

узыштыгъӕх, исабийхӕр кыи-зӕтехъухъагъӕхӕу ӕпылӕгъун-чъагъӕх. Сахыдӕ узым ышӕхъу хӕпскыкыштыгъӕ, чъӕни кӕони ымылӕкӕу, ушымыгугъынӕу ерагъу щӕгум шыпӕлӕлӕрао-штыгъӕ. Унагъом ифӕло-фӕшӕлӕ кыни, лы сымаджи, сабийхӕ-ри зыпшӕ дӕкыштыгъӕр Щӕ-риф арыгъӕ. Илӕс шӕкыӕр хырӕм итӕу, ныбжыкӕу Сахыдӕ дунаир ыхъожыгъ. Щӕ-рифӕ бын-унагъор джащыгъум изакъоу кылыӕхънагъ. Чылӕм-кӕ хъулыфыгъу заом кыкы-жыгъӕр мӕкӕагъӕ, бзылӕфы-гъӕм инахыбӕр шӕуӕзбагъ. Укӕнӕным, ушыӕным пае унӕкӕокӕон фӕагъӕ, угу бгъӕ-кӕоды хъуштыгъӕп. Щӕрифӕ дӕн-бӕным фӕлазӕу, ылӕпӕкӕ зынӕсырӕм пӕ кыпыгъакӕлӕ-штыгъ, шинелыжӕхӕр ылӕгъӕлӕ-пыхъӕти, кӕптан ӕ цокъӕ лӕгъуӕлӕдӕ цыкӕлӕхӕр афиды-штыгъӕх. Лъӕхъаныр кыныгъ: кӕлӕхӕр еджӕнхӕ фӕагъӕ... А пӕтӕур ыгу кӕкыжыжыгъу Саид мӕгушысӕ, ӕни ыгу хымыгъӕкы шӕоигъу, ежӕ ишӕулыгъуи фӕбан.

Хысӕ кӕлӕжӕхӕр игъусӕхъу пӕлӕыхъо зыкыфӕрегъӕхъы, зӕрегъӕжӕотӕу зӕнӕкӕокъухӕз, гушыӕр зым зыр ӕкӕлӕхъ, зӕ-регъӕчӕфых, уӕдӕу зӕпыты пшӕоигъоу узылӕпӕшӕ. Хысӕ кӕлӕ нӕшӕлӕ хъазыр, бӕгъо-рыжӕом хӕтӕу, зӕрымытым ӕтишӕ ригъуӕцӕз мӕгушылӕ, зыхиӕтыкӕу купым кыых-плӕыхъ, ычый тӕкӕу шӕлӕ кӕ-си елӕкы, иджӕнӕ лӕшӕхъу дышӕ зӕрыдӕпӕхӕр зӕрытхӕр дешӕе, тутыныр зылуегъу-ты-сыкы, ынӕпӕз ӕужыӕхӕр ылӕ-лӕагъӕу дегъӕпӕах, ынӕ кӕа-рӕхӕр ыуцӕыргыхъу, Кавказым ичӕлӕлӕ дӕхӕ зӕфӕшӕхъафӕу ылӕгъугъӕхӕр нӕутхъу кӕуа-тӕ. Ныдӕлӕфыбӕр шӕопыдзы-кӕу, адыгабӕр икыу фӕдизӕу ешӕми, урысыбӕр ылӕ регъӕшы, зӕрӕлушыр, шӕныгъӕ зӕрӕлӕлӕпыр аригъашӕ шӕо-гъокӕлӕ энӕгуагъо...

(Джыри кыкӕлӕкыкӕомӕ).

Ильэсыклэр зэрэхагыэунэфыкыгыэр

МАМЫРЭУ ШЪУЩЫ, ГЪЭБЭЖЪУ ШЪОГЪОТ!

Ильэсыклэр адыгэмэ гэтхапэм зэрагэмэфэклыщтыгэм фэгъэхыгъэ театризованнэ къашыгыр АР-м и Лъэпкъ музей ыпашъхъэ зэрэщыкыуагэм тегъэгущо. Фэбагыэ зыхэлъ шлуфэс гуыцъу ащ цызэхэтхыгэм, ордэу шыжъынчыгэм, къашоу къыщашыгэм цылыныгэм идэхагыэ къауатэ.

Пчыхъэзыхахъэр къэзыгъэбайгъэр АР-м ихудожественнэ купхэр бэ хъухуэ зэрэхэлэжъагъэхэр ары. Мыекъопэ ансамблэхуэ «Майкопчаночкэм», «Радугэм», «Мыекъуапэ инэфыльэхэм», Тэхьутэмыкъое районым икълэлэцыкыу ансамблэхуэ «Нэфым», Красногвардейскэ районым икълэщыокло купуэ «Бэслъэнэм», курд обществэм иансамблэхуэ «Огрым», ермэл ансамблэхуэ «Еразанкэм», Шэуджэн районым ифольклор ансамблэхуэ «Нартшъаом», ансамблэхуэ «Казачатэм», АР-м лъэпкъ культурэмкы и Гупчэрэ Адыгэ республикэ гимназиерэ яфольклор ансамблэхуэ «Ащэмэзым», къэндзал культурнэ обществуэ «Дуслыкым» ифольклор ансамблэ, Адыгэ къэралыгъо университетым илэпкъ ансамблэхуэ «Нартым», нэмыкхэми якъашъохэмрэ яорэдхэмрэ мэфэклыр къагъэкълэрэклагъ.

Чыгулэжъ календарь

Адыгэ Республикэм культурымкы иминистрэхуэ Чэмышъо Гъазый пчэгум къызежъхэм урысыбзэкли адыгабзэкли Ильэсыклэм пае къафэгущуагъ. Лъэпкъ календарьхэм тарыхъ изэгъэшлэн илэсыбэ хъугъуэ зэрэдэлажъэрэм ар къыпкъырыкыгъуэ, лъэпкъ календарьхэр чыгулэжъыным зэрэп-

хыгъэхэр къылотагъ. Былымхъуным, чыгулэжъыным атегъэпсыхъагъуэ календарьхэр шытых. Гъэмрэ кымырэ зыщызэхэкырэ мафэу Ильэсыклэр алъытэ. Чэщымрэ мафэмрэ зэфэдизы зыщыхуэр уахъгэм мэфэклыр тегъ.

Ильэсыклэр диным эпхыгъуэ зэрэщымытыми Чэмышъо Гъазый иеплыкыкхэр къыриоллагъэх. Лъэпкъ мэфэклэу ар цыт. Хабзэм икълэщыкыушлэхэр мэфэклым изэхэцэн зэрэпылхэм къеушыхъаты лъэпкъ шлэжъым зэрэдэлажъэхэр.

Адыгеим щыпсэурэ лъэпкъхэм яобщественнэ организациехэм ялыкыкхэри пчэгум къыхагъэх. Къэндзал обществуэ «Дуслыкым» ипашуэ Алям Ильясовыр, урым обществуэ «АРГО» зыфиорэм ипашуэ Аристотель Спиоровыр, нэмыкхэри мэфэклым хэлэжъэрэмэ къафэгущуагъэх.

Нартхэм яшэн-хабзэхэр шы-лэныгъэм щыпхыращызэ, Урысые Федерацием изаслуженнэ артистхуэ, Адыгэ Республикэм инаро-днэ артистхуэ Уджыхуэ Марыетрэ Мурэтэ Чэпайрэ чыр шлэм фэгъэшлыгъуэ зэрэщытыр, мамырэхуэ инасып шилэжъынэу цыфыр чыгум къызэрэтэхуагъэр, Сау-сырыкыо имашло тиджэныкыоэм ащымыкыосэнэу Тхъэм зэрелъэу-

хэрэр, машло ифабэ тыщымыкыу тыпсэу зэрэщлоигъор, тинуагъохэм нэхъоир арымыкыу тыщылэным тызэрэдэлажъэрэр къауатэ.

— Къыздэпсэу, къыздэлажъ, сичыгу! Сыщыгъа! сызидэгъэпсэу! Егъэшлэрэу опсэу, Адыгэ чыгу! — ело Мурэтэ Чэпай.

Мэфэклыр зэгагощы

Шэуджэн районым къыкыгыгъэ артистхэм лъэпкъ ордэхэр пчэгум шагъэжъынчы, Нэхэ Фатимэ Кавказым фэгъэхыгъэ ордэу къы-луагъэм мэфэклым нахъ зыригъэушъомбгъугъуэ плытэ хъушт. Лъэпкъуэ зыхахэм хэлэжъэхэрэм ятворчествэ къышагъэлъагъо. Искусствэхэмкы Адыгэ республикэ колледжэу У. Тхъабысымэм ыцлэ зыхъырым истудентуэ Лъэпцэрышэ Шамилэ тимэфэклхэм бэрэ ахэлэжъэ, кылорэ ордэхэмкы тегъэгущло. Нэгъой Маринэ, Шхъэбэцэ Сыхъатбий, нэмыкхэми яорэдхэм тядэлугъ.

Тэхьутэмыкыо гурыт еджаплэм артисткэ дэгъу хъун зылъэклышт пшъашъуэ щеджэрэми гур зыфе-щэ. Лъэпкъ шлэжъым, Адыгэ Республикэм икълэщыкыу гъэпсыкы илэпыгъэн афэгъэхыгъэ мэфэклэ зыхахэхэм Мышъэ Азидэ узыгъэгупшысэрэ, узыпурэ ордэхэр къащелох. Адыгабзэкли ордэхэр кыригъэщыхуэ зэрэфежъагъэми тегъэгущло. «Адыгэ пщынэм седэлумэ» зыфиорэ ордэу Азидэ мэфэклэ зыхахэм къыщылуагъ.

Абхъазым илэпкъ кълэлэцыкыу ордэу ансамблэхуэ «Мамзышхэмрэ» ансамблэхуэ «Майкопчаночкэмрэ» ныбджэгъуныгъэ зэдырлэ,

илъэс къэс зэлъэклох. Къу-лэ Амэрбийрэ Отар Хунцариерэ япашэхуэ концертхэр Адыгеимрэ Абхъазымрэ къащатых. «Мамзышхэм» иорэды-лоу Абзагу Цвижбэ фестивалэхуэ «Адыгеим и жьогъо жъыехэм» апшъэрэ шлухъафтыныр — Гран-прир къащыфагъэшъо-шэгъагъ. Ильэсыклэ мэфэклым Абзагу ышпхъухуэ Радипэрэ Саридэрэ игъусэхуэ абхъаз ордэ къыщылуагъ, къыщышъуагъ.

«Джэгокло ланэм» игъэхъазы-рын эпхыгъэ лэфыгъохэр бзэхэр зыщызэрагъэшлэрэ Гупчэу «Активым» идиректор шхъагъуэ Едыдж Мэмэт ыгъэцэклагъэх. Парламентым идепутатэхуэ Мыгу Рэщыдэ, Мыекъуапэ иадминистрацие ипашэ иапэрэ гуадзэу Аульэ Юрэ, культурэмрэ гъэсэныгъэмрэ ялофышлэхуэ Сташъу Юрэ, Пэрэныкыо Чэтибэ, Гъогунэкыо Мухъарбий, Даур Руслъан, Нэгъуцу Аслъан, Лышэ Рустем, Шагудж Казбек, ансамблэхуэ «Нартым» хэт пшъашъэмэ, нэмыкхэми гу-щылэгъу тафэхуыгъ. Пчыхъэзыхахъэр зезыщэгъэ Афэшлэгъо Фаннэ къызэрэтилуагъуэ, Ильэсыклэ зыхахъэр Адыгеим зэклэ лъэпкъуэ исмэ ямэфэклэ хъугъэ.

Щэламэ шагъэжъагъ

Пчэгум къыщызэлухахыгъэ пшэрыхъаплэм щэламэ бзыл-фыгъэмэ шагъэжъагъ, мэфэклым хэлэжъэрэмэ афагощыгъ. Мэшло тхъуабзэр студентхэм алыгъуэ пчэгур къызэпаклухагъ. Лъэпкъ къашъохэмкы Ильэсыклэ мэфэклыр аухыгъ. Адыгэ джэгур Хъагъур Къэплъан зеришагъ, къашъохэм ахэлэжъагъэх культурэмкы министрэхуэ Чэмышъо Гъазый, шлэныгъэлэжъуэ Едыдж Батырай, артист цлэрылоу Зыхъэ Заурбий, еджаплэхэм ястудентхэр.

Сурэтхэр мэфэклэ зыхахэм къы-щытырахыгъэх.

Адыгэ кълэлэгъэджэ колледжыр илэс 85-рэ зэрэхуэрэм ипэгъокы

КІЗУ ЗЫФЕЖЪАГЪЭХЭМ ЕГЪЭГУГЪЭХ

Адыгэ кълэлэгъэджэ колледжэу Андырхъое Хъусен ыцлэ зыхырэр къызызэлухахыгъэр илэс 85-рэ зэрэхуэрэм гэтхапэм и 25-м Мыекъуапэ шыхагъэунэфыкышт. Ар къыдэтлыты, колледжым адыгабзэкли кълэлэгъэджэу Андэрэкыо Светланэ гуыцлэгъу тыфэхуыгъ.

— Сисэнэхъат гъэшлэгъонэу шыт. Студентуэ езгъаджэхэрэм яшлуагъэкы шылэныгъэм икыныгъохэр нахышлоу къызгурэллох, — къеуатэ колледжым икълэлэгъэджэ анахъ дэгъумэ ащыщэу Андэрэкыо Светланэ. — Мамхыгъэ еджаплэр къыщысыухи, кълэлэгъэджэ училищым сыкъызэрэчлэхъагъагъэр непэ фэдэу къэсэшлэжы. Гъунчэкыо Муслымэтрэ сэрырэ Нэпсэу Фазилэ лэфшлэплэм тыригъэблэгъэжы, сэнэхъатэхуэ къыхэтхыгъэм тыфэлэжэнэу зредгъэжъагъагъэри сыгу икырэп.

— Светлан, адыгэ купхэр арых о ебгъаджэхэр. Студентмэ сыда анахъу ахаплъхэ пшлэонгъор?

— Тэ лэфшлэныр зедгъэжэгъэ лъэхъанымрэ джырэ уахътэмрэ зэсэгъапшэхъэ, зэфэмыдэныгъуэ ахэлъыр бэ. Нахыпэкы тиныбжыкыкхэм шлэныгъуэ ялэр нахъ куугъ. Тирес-публикэ иеджаплэхэм къащлэушчыгъэхэр арых колледжым аштэхэрэр. Яшлэныгъэкы зыше-джагъэхэри, якълэлэгъаджэхэри къэошлэх. Сы-фай лъэпкъым хъалэлэу фэлэжъэн зылъэклышт ныбжыкыкхэр езгъаджэнхуэ.

— Гухэлъышлэхэр уилэх, ау къызэрэбдэхуэхэр тшлэпэрэп.

— Адыгабзэкли езгыгъаджэхэрэм сятлэу ли-тературабзэр алулэу, тхэкы-еджэкы амалхэр ялэу тиеджаплэ къэклонхуэ, оценкэу афагъэу-пурэм шлэныгъуэ арагъэгъотырэр диштэнэу сыфай. Тызэтхъаусыхылэжъэ студентхэр ады-габзэм фетэгъаджэх. Сыфай тиныбжыкыкхэм лъэпкъ шэн-хабзэхэр ашлэнэу. Бэрэ ащ тытегушылэ, ау лэфыр зэрэлъыкыуагъэр тигъэ-разэрэп. Адыгабзэкли еджакы колледжым шябгъэшлэжъуэ сыд шлэныгъэ кууа ябгъэгъо-тыщтыр?

— Колледжым адыгагъэр шызэрахъэ. Пчэшъхъалум укызыэрэблэкыу къып-пэгъокыкх, сэлэм къыуахы...

— Ар гъогу дэгъоу къыхэтхыгъэмэ ащыт. Методикэр колледжым зэрэщакыурэм шлуагъуэ къызыдихырэрэ тэлъэгъу. Апшъэрэ еджаплэм члэхэхэрэми зэлхыныгъэхэр адытилэх. Лъэпкъ факультетым купуэ аштагъэм тылэплъэ. Тыбзэ къэтыухъуэным, лъыдгъэкыотэным афэшлыгъэ колледжым къычлэдгъэкыкхуэ Адыгэ къэралыгъо университетым аштэщтхэм тэдэ-лажъэ. Педфакультетымрэ лъэпкъ факультетым-рэ ащеджэщтхэр лъэхъаным диштэу тэгъэхъа-зырых.

— Шъуимэфэклэ къызышысыгъэ уах-тэм уилофшлэн къыхэбгъэщынэу узыфаер къыталоба.

— Езгъэджагъэмэ тиеджаплэ къызаухыгъэр илэс 20 мэхъу. Ари хэдгъэунэфыкыштымэ ащыт. Мэшлэкыо Таисэ, Мамый Марыет, Ожэ Фатимэ, Бжэшло Сарэ, нэмыкхэри ез-гъэджагъэх, мэфэклым хэлэжъэщтых.

— Мэфэклэу шъуилэщтхэм афэгъэхы-гъуэ тигъэзетеджэмэ сыда джыри къяпло пшлэонгъор?

— Директорэхуэ слагъэхэм, непэ пашуэ тилэ Ацумыжэ Казбек лъэшэу сафэраз. Ахэр лэфым фэгумэкыкх. Колледжым телевизорхэр, ком-пьютерхэр, мебелир ищыклагъэх. Сыфай лъэ-хъаным диштэу ныбжыкыкхэр едгъэджэнхуэ.

— Шъуигухэлъхэр къыжъудэхуынхуэ шъуфэсэлэ.

— Тхъауегъэпсэу. Сурэтым итыр: Андэрэкыо Светлан.

Нэкылбгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.